

UNDERDÅNIGT BETÄNKANDE

ANGÄENDE

ÅTGÄRDER FÖR BEREDANDE AF LÄTTNAD I RIKSDAGENS ARBETE

AFGIFVET AF

DE AF KUNGL. MAJ:ET DEN 20 SEPTEMBER 1907 FÖR
ÄNDAMÅLET UTSEDDA KOMMITTERADE

STOCKHOLM 1907
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INNEHÅLL.

Skrifvelse till Konungen	Sid. 5
Förslag	11
Motivering:	
<i>Allmän motivering:</i>	
Inledande öfversikt	21
Inom Riksdagen framställda reformförslag	32
Kommitterades förslag	42
<i>Speciell motivering</i>	83
Bilaga	95

Till Konungen.

På hemställan af statsrådet och chefen för justitiedepartementet behagade Eders Kungl. Maj:t den 20 september 1907 medgifva, att undertecknade *Blomberg, Cavalli, Sjöcrona, af Callerholm, Henricson* och

Zetterstrand samt ledamoten af Riksdagens Första Kammare bruksägaren m. m. H. P. P. Tamm och ledamoten af Andra Kammaren hemmansägaren m. m. Pehr Pehrson i Törneryd finge kallas att sammanträda i Stockholm å dag, som chefen för justitiedepartementet bestämde, för att öfverlägga om de åtgärder, som kunde finnas nödiga och nyttiga för beredande af önskvärd lättnad i Riksdagens arbete, samt därutinnan afgifva de förslag, hvartill de kunde finna anledning föreligga och som kunde vara af beskaffenhet att innefatta ändring i grundlag.

Sedan bruksägaren Tamm den 4 oktober 1907 aflidit, uppdrog Eders Kungl. Maj:t den 11 i samma månad åt undertecknad *Törneblad* att i dennes ställe deltaga uti behandlingen af ofvannämnda fråga.

På kallelse af statsrådet och chefen för justitiedepartementet sammanträdde kommitterade härstädes den 15 oktober 1907 och tillstädeskommo därvid samtliga kommitterade med undantag af hemmansägaren Pehr Pehrson, hvilken icke heller sedermera deltagit i kommitterades arbete.

Sedan kommitterade, som vid sitt första sammanträde utsett undertecknad Blomberg att såsom ordförande leda kommitterades förhandlingar, uppgjort grundlinjer till förslag i ämnet, uppdrog Eders Kungl. Maj:t, på framställning af kommitterade, den 25 oktober 1907 åt ledamöterna af Riksdagens Första Kammare godsägaren m. m. O. Björklund, generalkonsuln m. m. E. Fränckel och f. d. distriktschefen m. m. grefve C. O. Taube samt ledamöterna af Riksdagens Andra Kammare domänintendenten m. m. E. A. Lindblad, nämndemannen m. m. Daniel Persson, vice häradshöfdingen m. m. K. A. Staaff och landshöfdingen m. m. Johan Widén att med kommitterade sammanträda för att med dem öfverlägga om grunderna för förslag i ämnet.

Efter det gemensamma öfverläggningar pågått den 29 och 30 oktober, ajournerade kommitterade sina sammanträden den 31 i samma månad och uppdrogo åt en afdelning bland kommitterade att utarbeta förslag i ämnet.

Kommitterades arbeten återupptogos den 5 innevarande månad och hafva därefter fortgått till denna dag.

På framställning af kommitterade förordnade Eders Kungl. Maj:t den 18 oktober 1907 amanuensen i civildepartementet, filosofie doktorn

Carl Malmroth att i egenskap af sekreterare biträda kommitterade äfvensom aktuarien i kammarrätten Lars Samuel Christian Wählin att biträda kommitterade vid behandlingen af de särskilda frågor, för hvilkas utredande kommitterade funne lämpligt påkalla hans medverkan.

Såsom resultat af sitt arbete få kommitterade härmed i underdånighet öfverlämna

Förslag till ändrad lydelse af §§ 53, 69 och 87 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 41 till och med 45 och 55 riksdagsordningen samt § 2 4:o tryckfrihetsförordningen äfvensom till ändrad lydelse af §§ 37 och 114 regeringsformen.

Motiv till förslaget äro detsamma bifogade.

Stockholm den 13 december 1907.

Underdånigst:

HUGO BLOMBERG. H. CAVALLI. C. A. SJÖCRONA. R. TÖRNEBLADH.

TH. AF CALLERHOLM. T. ZETTERSTRAND. AUG. HENRICSON.

Carl Malmroth.

FÖRSLAG

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 53, 69 och 87 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 41 till och med 45 och 55 riksdagsordningen samt § 2 4:o tryckfrihetsförordningen äfvensom till ändrad lydelse af §§ 37 och 114 regeringsformen.

Regeringsformen.

§ 53.

Lagtima riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett bevillningsutskott, ett banko- och riksgäldsutskott, ett lagutskott samt ett jordbruks- och domänutskott med den sammansättning och de uppgifter, som i riksdagsordningen bestämmas.

Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af därvid förekommande ärenden.

§ 69.

Då vederbörande utskotts förslag rörande antingen statens reglerande eller bevillingens därefter lämpade hela belopp, eller hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster hörer, eller grunderna för riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, till pröfning hos Riksdagen förehafves, gälle hvad angående behandlingen af utskottens afgifna förslag uti riksdagsordningen stadgas. Fatta kamrarna stridiga beslut, som ej varda sammanjämkade, skola kamrarna hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som därvid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut.

§ 87.

1:o. Riksdagen äger gemensamt med Konungen makt att stifta allmän civil- och kriminallag äfvensom kriminallag för krigsmakten

och att sådan förut stiftad lag förändra och upphäffa. Ej må Konungen utan Riksdagens samtycke, och icke Riksdagen utan Konungens, någon ny lag göra eller gammal afskaffa. Frågor härom må i Riksdagens kamrar kunna väckas och skola, sedan vederbörande utskott däröfver blifvit hört, af Riksdagen afgöras. Beslutar Riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphäfvande eller förändring, aflämnas förslag därom till Konungen, som inhänte statsrådets och högsta domstolens tankar däröfver, och, sedan han sitt beslut fattat, meddele Riksdagen antingen sitt samtycke till dess åstundan eller sina skäl att det vägra. Kan Konungen icke förr, än Riksdagen åtskiljes, fatta och meddela sitt beslut, vare han oförhindrad att före nästföljande riksdags öppnande förslaget ordagrant bifalla och allmän kungörelse därom utfärda. Sker det ej, anses förslaget hafva förfallit, och Konungen underrätte då Riksdagen vid dess nästa sammankomst om de skäl, som hindrat förslagens antagande. Finner Konungen godt någon lagfråga för Riksdagen framställa, äske han statsrådets och högsta domstolens yttrande däröfver, samt meddele sin proposition tillika med berörda yttranden åt Riksdagen, som med frågan vidare förfar, såsom i riksdagsordningen sägs.

2:o. Riksdagen äge ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäffa kyrkolag; dock att därvid erfordras samtycke jämväl af allmänt kyrkomöte. Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, statsrådets och högsta domstolens tankar inhämtas och jämte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrätte då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagens antagande.

Riksdagsordningen.

§ 37.

1. Å hvarje lagtima riksdag skola, inom sex dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett bevillningsutskott, ett banko- och riksgäldsutskott, ett lagutskott samt ett jordbruks- och domänutskott. Dessa Riksdagens ständiga utskott skola bestå: konstitutionsutskottet af tjugu, statsutskottet af tjugufyra, bevillningsutskottet af tjugu, banko- och riksgäldsutskottet af sexton, lagutskottet af sexton samt jordbruks- och domänutskottet af sexton

ledamöter, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet inom sig väljer antingen omedelbart eller, om kammaren så beslutar, genom elektoror; ankommande på kamrarnas sammanstämmade beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af frågor, som tillhöra ständigt utskotts behandling så ock att, därest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

2. Hvardera kammaren äger ock inom sig utse suppleanter, att, vid inträffadt förfall för utskottsledamöter, i deras ställe inträda.

3. Därest i någondera kammaren fråga väckes, som icke tillhör förenämnda utskotts behandling, men är af beskaffenhet att utskotts yttrande däröfver erfordras, skall för afgifvande af utlåtande och förslag i frågan ett tillfälligt utskott, bestående af så många ledamöter, som kammaren nödigt aktar, inom kammaren tillsättas.

4. Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af de därvid, enligt 2 §, förekommande ärenden.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlagsfrågor.

2. Utskottet skall vidare meddela utlåtanden och afgifva förslag i anledning af dit remitterade frågor angående stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande statsrådets ansvarighet, om förvärfvande och förlust af medborgarrätt, om rikets vapen och flagga och om allmänt kyrkomöte så ock af kommunallagarne.

3. Utskottet åligger ock att äska de i statsrådet förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rörer kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras. Om utskottets rätt och plikt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtagna den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än konstitutionsutskottet fråga blifvit väckt, att statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt ämbete på obehörigt sätt utöfvat, däröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, därom är i regeringsformen stadgadt.

4. Utskottet tillkommer jämväl att, då olika meningar mellan kamrarna uppstå, till hvilket utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, därom besluta, så ock att skilja mellan kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

§ 39.

1. Statsutskottet, som skall undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflåtna proposition och äga tillgång till alla statsverkets räkenskaper och handlingar, åligger att, i den mån det icke gäller jordbruksärenden eller pensions- och indragningsstaterna, granska, utreda och uppgifva statsverkets tillstånd och förvaltning samt föreslå hvad till fyllandet af dess behof erfordras hvarvid nödiga indragningar och besparingar böra iakttagas, så ock att föreslå beloppet af de summor, hvilka, jämlikt 63 § regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, och att uppgifva, huru mycket bör genom bevillningar utgöras, äfvensom att uppgöra förslag till riksstat.

2. Utskottet tillkommer ock att efterse och granska, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdag uti uppgjord statsreglering blifvit fastställda, och huruvida utbetalningarne äro grundade på behörigen upprättade stater, eller Konungens med vederbörlig kontrasignation utfärdade anordningar, samt styrkta med behöriga kvittenser af dem, som medlen emottagit. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öfverskridet, skall utskottet hos kamrarna göra anmälan emot den ämbetsman, som en sådan anordning kontrasignerat, hvarefter förfares enligt 106 och 107 §§ i regeringsformen. Ej må dock, emot föreskriften i 90 § regeringsformen, utskottet i något klander af Konungens gjorda anordningar ingå; ej heller de för statsutgifterna redovisande tjänstemän personligen för utskottet eller Riksdagen till ansvar ställas, utan må, där så nödigt finnes, hos Konungen af Riksdagen anmälas de anledningar, som förekommit att emot någon sådan tjänsteman i laglig ordning ansvar yrka.

§ 41.

1. Banko- och riksgäldsutskottet tillhör att undersöka och utreda riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och tillstånd samt att

föreslå och i mål, för hvilka utskottet fått sig sådan makt af Riksdagen uppdragen, gifva föreskrifter om bankens och riksgäldskontorets förvaltning äfvensom att föreslå hvad till fyllandet af riksgäldsverkets behof erfordras.

2. Utskottet tillkommer ock att meddela utlåtanden och afgifva förslag i anledning af de från kamrarna hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande såväl riksbanken som andra bankinrättningar samt om rikets mynt.

3. Utskottet skall jämväl undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof aflåtna proposition hvad angår pensions- och indragningsstaterna och med anledning däraf liksom ock med afseende å de från kamrarna dit remitterade frågor rörande pensionsväsendet afgifva utlåtanden och förslag.

§ 42.

1. Lagutskottet skall meddela utlåtanden och afgifva förslag i anledning af de, såsom icke tillhörande annat utskotts behandling, från kamrarna dit hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil-, kriminal- och kyrkolag, likasom ock af andra lagar och författningar, som stiftas af Konung och Riksdag samfällt.

2. Utskottet skall ock granska justitieombudsmannens afgifna redogörelse, äfvensom hans ämbetsdiarier och registratur, samt med utlåtande däröfver till Riksdagen inkomma.

§ 43.

1. Jordbruks- och domänutskottet, som skall erhålla del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen afgifna proposition i hvad den angår de under jordbruksdepartementet lydande ärenden, åligger att granska, utreda och uppgifva statsverkets behof med hänsyn till denna styrelsens gren samt att för öfrigt afgifva betänkanden och förslag i anledning af de från kamrarna till utskottet hänvisade jordbruksärenden.

2. Utskottet åligger jämväl att meddela utlåtanden och afgifva förslag i anledning af alla från kamrarna dit hänvisade frågor, som angå stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande hushållningen med allmänna och enskilda skogar, om jakt och fiske, om vattenrättsförhållanden, om skatteköp, afvittningar, skiften och jordstyckningar samt därmed sammanhängande ämnen, så ock angående vägar och skjutsväsende.

§ 44.

Ej må statsrådsledamot eller justitieråd i utskott eller val till utskott deltaga; ej heller någon, af hvilken Riksdagen kan fordra redo och ansvar, inväljas i utskott, där redovisning för hans egna ämbetsåtgärder kan förekomma.

§ 45.

1. Alla utskott skola inom två dagar från den, då de blifvit utsedda, sammanträda.

2. Utskotten välja, hvart inom sig, ordförande och vice ordförande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksdagar bevistat, och, där två eller flere i lika många riksdagar deltagit, den af dem som är till lefnadsåren äldst. De ständiga utskotten utse, hvart för sig, sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjäning, som nödig finnes. I tillfälligt utskott välja ledamöterna, inom sig, för hvarje särskildt mål en föredragande, hvilken det därjämte åligger att uppsätta utskottets yttrande i ämnet.

3. Har ledamot af utskott tre gånger å rad, utan laga förfall, från utskottets sammanträden sig afhållit, bör ordföranden hos vederbörande kammare sådant anmäla, på det annan ledamot i utskottet må, i föreskrifven ordning, inväljas.

4. Utskotten böra, så fort sig göra låter, afgifva de yttranden, som på dem ankomma.

§ 55.

Motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, må af riksdagsman i den kammare, han tillhör, göras inom tio dagar från riksdags öppnande eller, om motionen föranledes af kungl. proposition, som efter öppnandet till Riksdagen aflåtits, inom tio dagar från propositionens aflämnande i kammare. Motion i ämne, som tillhör tillfälligt utskotts behandling, må väckas inom trettio dagar efter riksdags öppnande.

I grundlagsfrågor samt i frågor, som röra någondera kammaren enskildt, så ock i frågor, som af redan inom någondera kammaren fattadt beslut eller annan under riksdagen inträffad händelse omedelbarligen föranledas, må motion framställas, så länge riksdagen är samlad.

Motion bör alltid skriftligen till protokollet aflämnas. Ej må i en skrift flera mål af olika beskaffenhet sammanföras.

Tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

- 1:o. I öfvensstämmelse — — — — — kungöra.
 2:o. Skall, för — — — — — sig utmärker.
 3:o. Skall det, — — — — — som helst.
 4:o. I grund af — — — — — som helst.

Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att protokoll, hållna hos Konungen i ministeriella ärenden och kommandomål, eller statsrådets protokoll och handlingar, eller riksständens, eller hemliga utskottets eller konstitutionsutskottets, rörande statsrådet, eller banko- och riksgäldsverkens, eller banko- och riksgäldsutskottets, eller revisorers öfver banko- och riksgäldsverken, rörande samma verks hemliga ärenden, icke kunna före femtio år efter protokollets eller handlingens datum till tryckning fordras, eller, utan vederbörandes tillstånd, utbekommas. Utgifvas sådana handlingar af trycket före ofvannämnda tid, utan vederbörandes tillstånd, straffes utgifvaren, om han varit betrodde att dem värda och förpliktad att dem hemliga hålla, efter allmän lag och särskilda stadgar. Gör någon annan det, böte han därför etthundra riksdaler eller mera, efter brottets beskaffenhet. Till lika straff vare den förfallen, som olofligen genom trycket kungör förenämnda handlingar, ifall värden därpå blifvit honom anförtrodd, men han icke, vid något bestämdt högre ansvar, vore förut förbunden att dem icke uppenbara.

- Att ej några — — — — — femtio riksdaler.
 Att mobiliseringsplaner — — — — — konfiskeras.
 Att, i hvad — — — — — femtio riksdaler.
 Det skall öck — — — — — sexton skillingar.
 Att protokoll — — — — — sexton skillingar.
 Att ingen — — — — — sexton skillingar.
 Att utdrag — — — — — femtio riksdaler.
 Att uppgifter, — — — — — femtio riksdaler.
 Att de från — — — — — femtio riksdaler.
 Att ansökning — — — — — femtio riksdaler.
 Att sådant, som — — — — — själfva hufvudsaken.
 I öfrigt, och som — — — — — stadgadt är.

Regeringsformen.

§ 37.

Konungen äger att i adeligt stånd upphöja män, som, genom trohet, tapperhet och dygd, lärdom och nitiska tjänster, gjort sig af Konungen och riket synnerligen förtjänste. Konungen må jämväl, såsom belöning för stora och utmärkta förtjänster, tilldela adelsmän friherrlig och friherrar greflig värdighet. Ej må adelskap, eller friherrlig eller greflig värdighet, som hädanefter förlänas, tillfalla flere, än den, hvilken adlad eller upphöjd blifvit och, efter hans död, i rätt nedstigande led efter led, hans äldste manlige bröstarfving af äldsta grenen, samt, efter dennas utgång, stamfaderns närmaste manlige afkomling, af då lefvande äldsta släktgren, och så vidare. Om, genom arf, adeligt stånd tillfaller den, som redan blifvit däruti själf upphöjd, eller genom närmare arf insatt, upphöre hans eget adelskap, såframt detta icke är af högre värdighet, i hvilken händelse stamfaderns adelskap öfvergår till närmaste släktgren; finnes ingen sådan, utslockne ätten. Förklaras någon sitt adelskap förlustig, tillfaller detsamma den, som därtill, enligt här stadgade grunder, närmast berättigad är.

§ 114.

De forna riksståndens privilegier, förmåner, rättigheter och friheter skola, där de ej ägt oskiljaktigt sammanhang med den stånden förut tillkommande representationsrätt, och således med denna upphört, fortfarande gälla. Ej må ändring eller upphäfvande däraf ske, utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut och med bifall, om frågan rörer ridderskapet och adelns eller prästerskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, i förra fallet af ridderskapet och adeln samt i det senare af allmänt kyrkomöte.

Riddarhusordningen, som bestämmer huru ridderskapet och adeln må sammanträda för att om sina gemensamma angelägenheter besluta, fastställas af Konungen samt ridderskapet och adeln gemensamt. Om allmänt kyrkomöte lagstadgas af Konung och Riksdag samfällt med samtycke jämväl af allmänt kyrkomöte.

ALLMÁN MOTIVERING

Inledande öfversikt.

Såsom allmänt är känt, har Riksdagens arbete, alltsedan det nuvarande representationsskicket infördes, varit stadt i en ständig tillväxt. Den starka utveckling på såväl den andliga som den materiella odlingens område, som under de senaste årtiondena ägt rum i vårt land, har medfört framträdandet af en mängd nya frågor, särskildt af statsfinansiell och social natur, hvilka för sin lösning påkallat statens ingripande. Den utvidgning af arbetet i det allmännas tjänst, som varit en följd af denna utveckling, har visat sig icke minst i ett ökad arbete för representationen. Dennes arbete har helt naturligt i hög grad ökats, i det att statsregleringen år från år blifvit allt mera omfattande; därjämte har Riksdagens lagstiftningsarbete mycket tillväxt därigenom, att på den ekonomiskt-administrativa lagstiftningsens område allt flera ärenden öfverflyttats från Konungens uteslutande bestämmande enligt § 89 regeringsformen till Konungens och Riksdagens gemensamma. Den ständiga tillväxt uti Riksdagens arbetsbörda, som sålunda kunnat konstateras, har allt mera gjort sig märkbar under de senare åren och i synnerhet vid de tre sistförflutna riksdagarna. Det arbete Riksdagen vid dessa tillfällen haft att utföra har, som bekant, varit af en sådan omfattning, att det endast med de största svårigheter kunnat medhinnas. Äfven om vissa omständigheter af öfvergående natur förorsakat, att arbetsbördan vid dessa riksdagar varit särskildt tung och tryckande, står det dock fast, att riksdagsarbetet numera tagit en sådan omfattning, att särskilda åtgärder böra vidtagas för att bereda Riksdagen all möjlig lättnad vid fullgörandet af dess ansvarsfulla och maktpåliggande värf.

Ehuru man vid bedömandet af Riksdagens arbete icke får ensidigt fästa sig vid kungl. propositioners och motioners antal och deras sidantal, torde dock följande tabell vara ägnad att belysa, i hvilken omfattning Riksdagens arbetsmaterial under de senare åren ökats.

Tabell

utvisande antalet af Riksdagen behandlade kungl. propositioner och motioner under åren 1867, 1877, 1887, 1897 och 1903—1907.

År	Kungl. propositioner		M o t i o n e r					
	Antal	Sidantal	Första Kammaren		Andra Kammaren		S u m m a	
			Antal	Sidantal	Antal	Sidantal	Antal	Sidantal
1867	39	542	82	160	285	574	367	734
1877	47	1,940	38	106	144	396	182	502
1887 A.	29	1,406	46	152	188	614	234	766
1887 B.	37	1,008	32	68	129	328	161	396
1897	68	2,142	48	240	178	964	226	1,204
1903	103	3,534	62	276	203	1,082	265	1,358
1904	119	3,773	62	414	274	1,610	336	2,024
1905	133	4,190	55	296	298	1,502	353	1,798
1906	163	4,844	46	270	168	1,050	214	1,320
1907	199	7,315	84	388	284	1,356	368	1,744

Med hänsyn till det sätt, hvarpå Riksdagens arbete för närvarande är ordnad, är det uppenbart, att den alltjämt fortgående ökningen af riksdagsärendenas antal skall medföra åtskilliga olägenheter. Redan under de första riksdagarna efter det nya representationskicket genomförande visade det sig förenadt med åtskilliga svårigheter att få alla ärenden behandlade inom den tid, som i riksdagsordningen blifvit bestämd såsom den normala för riksdagens samvaro. Gifvet är, att dessa svårigheter skola blifva allt större och större, i samma mån som riksdagsärendena tillväxa i antal och omfattning. Också finner man, hurusom man allt mer och mer nödgats utsträcka riksdagstiden. Detta framgår till fullo af följande

Tabell

utvisande tiden för Riksdagens avslutande under åren 1867—1907.

År		År	
1867	slutade den 16 maj	1888	slutade den 16 maj
1868	» » 16 »	1889	» » 18 »
1869	» » 15 »	1890	» » 22 »
1870	» » 14 »	1891	» » 15 »
1871	» » 20 »	1892	» » 23 »
1872	» » 16 »	1893	» » 10 »
1873	» » 26 »	1894	» » 12 »
1874	» » 22 »	1895	» » 18 »
1875	» » 26 »	1896	» » 16 »
1876	» » 17 »	1897	» » 20 »
1877	» » 25 »	1898	» » 16 »
1878	» » 25 »	1899	» » 15 »
1879	» » 21 »	1900	» » 15 »
1880	» » 15 »	1901	» » 4 juni
1881	» » 29 april	1902	» » 22 maj
1882	» » 22 maj	1903	» » 23 »
1883	» » 14 juni	1904	» » 21 »
1884	» » 15 maj	1905	» » 22 »
1885	» » 22 »	1906	» » 28 »
1886	» » 18 »	1907	» » 3 juni
1887	» » 5 mars *)		

Af ofvanstående tabell finner man, att blott *sex* riksdagar haft normal samlingstid, d. v. s. afslutats den 15 maj, under det att *fyra* riksdagar afslutats tidigare, däraf en den 14 maj. Däremot hafva icke mindre än *trettio* riksdagar varit samlade längre än den normala tiden. Af dessa hafva *sex* öfverskridit denna tid med 1 dag, *en* med 2 dagar, *tre* med 3 dagar, *två* med 5 dagar, *två* med 6 dagar, *sex* med 7 dagar, *två* med 8 dagar, *två* med 10 dagar, *två* med 11 dagar, *en* med 13 dagar, *en* med 19 dagar, *en* med 20 dagar och *en* med 30 dagar. Trots det intensiva arbetet, särskildt under den senare delen af riksdagarnes samvaro, inom såväl utskotten som kamrarna, har det sålunda i de

---

*) På grund af upplösning. Sammanträdde åter den 2 maj och afslutades den 9 juli. Hela tiden för Riksdagens samvaro detta år utgjorde sålunda 119 dagar.

allra flesta fall icke varit möjligt att inom den normala tiden få alla ärenden slutbehandlade.

Klart är ock, att, i den mån ärendenas antal ökas och arbetsbördan växer, åtskilliga svårigheter skola möta för Riksdagen att med erforderlig omsorg och noggrannhet sätta sig in i alla de skiftande frågor, som falla under dess pröfning. Särskildt blifver detta fallet under den senare delen af riksdagstiden, då till följd af det rådande arbetssättet utskottsbetänkandena i större mängd pläga hopas på kamrarnas bord. Bland dessa sent inkommande ärenden befinna sig ofta synnerligen viktiga frågor, hvilka inom vederbörande utskott tarfvat en långvarig och grundlig utredning och följaktligen kräfva ett ingående studium äfven från de kammarledamöters sida, hvilka icke deltagit uti det förberedande utskottsarbetet. Då härtill kommer, att kamrarna mot slutet af sessionen starkt forcera sitt arbete på grund af den allmänt rådande önskan att få riksdagen afslutad inom den i grundlagen bestämda tiden, inses lätt, att det mången gång är för den enskilde riksdagsmannen omöjligt att bilda sig ett på noggrann och omsorgsfull pröfning grundadt själfständigt omdöme i hvarje föreliggande fråga. Att detta förhållande skall minska känslan af ansvar hos de beslutande och inverka menligt på riksdagsarbetet i allmänhet, ligger i öppen dag. Också har vid mer än ett tillfälle försports klagomål däröfver, att Riksdagen mot slutet af sin samvaro nödgats i mycket viktiga frågor fatta beslut, hvilkas räckvidd den icke alltid varit i stånd att bedöma, äfvensom visat en väl stor benägenhet att afslå sådana framställningar, hvilka, ehuru beaktansvärda, dock icke varit af den natur, att de med nödvändighet påkallat ett omedelbart afgörande.

Äfven om man måste medgifva, att den naturliga ökning af Riksdagens arbetsmaterial, som är en följd af den ständigt pågående utvidgningen af området för statens verksamhet, likasom ock utvidgningen af Riksdagens maktsfär, redan i och för sig är ägnad att medföra åtskilliga olägenheter, torde dock en väsentlig anledning till dessa olägenheter vara att söka uti det sätt, hvarpå Riksdagens arbete för närvarande är ordnad. Att detta icke är tillfredsställande, torde icke kunna bestridas. Sålunda kan man i första rummet anmärka, att den nuvarande anordningen af arbetet icke lämnar Riksdagen tillfälle att redan vid början af riksdagstiden öfverblicka sitt arbetsmaterial i den mån önskligt vore, en omständighet, som helt naturligt måste medföra åtskilliga svårigheter för arbetets ordnande och bedrifvande på ett planmässigt sätt. Visserligen föreskrifves uti riksdagsordningen, att propositionen angående statsverkets tillstånd och behof skall till Riks-

dagen öfverlämnas redan vid dess öppnande äfvensom att motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, skall väckas inom tio dagar därefter, men som känt är, utgöres Riksdagens arbetsmaterial, särskildt numera, till en mycket betydande del af ärenden, som inkomma först under riksdagens lopp. Detta är fallet med de flesta kungl. propositioner, af hvilka ett stort antal aflämnas till Riksdagen först under dess senare hälft, åtskilliga till och med under sista månaden af dess samvaro. Till belysande af det sagda hänvisas till följande

Tabell

utvisande de kungl. propositionernas fördelning på de olika månaderna af lagtima riksdagarna åren 1903—1907.

År	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Summa	Anmärkningsar
1903	27	30	23	20	3	—	103	Påskferierna slutade: d. 14/4
1904	35	37	23	23	1	—	119	d. 6/4
1905	23	24	49	37	—	—	133	d. 26/4
1906	20	35	52	35	21	—	163	d. 17/4
1907	23	31	74	56	15	—	199	d. 3/4

Som man af denna tabell finner, är det ett betydande antal kungl. propositioner, som aflämnas först sedan en afsevärd del af riksdags-tiden hunnit förflyta. En närmare undersökning gifver vid handen, att efter den 15 april inkommo af de 163 kungl. propositioner, som aflätos till 1906 års riksdag, 38 och af de till innevarande års riksdag öfverlämnade 199 propositioner icke mindre än 47. Åtskilliga af dessa sent inkomna propositioner hafva dessutom varit af stor omfattning och afsett synnerligen viktiga frågor samt följaktligen inom Riksdagen kräft ett både tidsödande och besvärligt utredningsarbete.

Vidare har man att märka, att, ehuru, såsom ofvan antydts, viss tid för afgifvande af motioner tillhörande ständigt utskotts behandling är stadgad, en mängd motioner i vidt skilda ämnen alltjämt väckas under riksdagens lopp. Visserligen stadgar riksdagsordningen, att fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling, med undantag af grundlagsförslag, icke må efter den ordinarie motionstidens utgång af riksdagsman väckas, utan såvida den af redan inom någondera kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under riksdagen inträffad

händelse omedelbarligen föranledes. Men denna inskränkning i motionsrätten har icke kommit att få den betydelse grundlagsstiftaren ursprungligen torde hafva afsett. De under riksdagens fortgång alltjämt inkommande kungl. propositionerna gifva som bekant anledning till en hel del motioner och dessa föranleda i sin ordning ofta väckandet af andra. Då någon viss tid, inom hvilken dylika motioner skola afgifvas, icke är föreskrifven, blifver följden ofta den, att propositionernas behandling inom vederbörande utskott i afsevärd mån fördröjes. Härtill kommer, att motion i ämne, som icke tillhör ständigt utskotts behandling, kan framställas, så länge riksdagen är samlad. I hvilken omfattning motioner väckas efter den ordinarie motionstidens utgång framgår exempelvis af följande från de båda sistförflutna årens riksdagar hämtade siffror. Af 46 motioner i Första Kammaren och 168 i Andra Kammaren vid 1906 års riksdag, afgåfvos resp. 20 och 44 efter motionstidens utgång och vid innevarande års riksdag af 84 motioner i Första Kammaren och 284 i Andra Kammaren resp. 40 och 111. Att aflämnandet af kungl. propositioner under senare delen af Riksdagens samvaro äfvensom frånvaron i vissa fall af en bestämd motionstid skall verka hindrande för ett planmässigt bedrifvande af riksdagsarbetet, torde ligga i öppen dag.

Den förnämsta orsaken till att Riksdagens arbetsbörda under de senare åren kommit att kännas särskildt tryckande, torde dock vara att söka uti de olägenheter, som äro förbundna med sättet för frågornas beredning, olägenheter, hvilka måste blifva allt mer och mer kännbara i samma mån som riksdagsärendena ökas i antal och omfattning. Då enligt föreskrifterna i § 56 riksdagsordningen kungl. propositioner och motioner i ämnen, som tillhöra ständigt utskotts behandling, icke kunna till afgörande i kammare företagas, innan utskott däröfver afgifvit yttrande, och motion i annat ämne, som ej rör kammaren enskildt, icke kan utan remiss till utskott bifallas, följer däraf, att under de första veckorna af riksdagstiden arbetet hufvudsakligen är förlagdt till utskotten och endast till ringa del till kamrarna. I den mån utskotten hinna afgifva sina betänkanden, ökas visserligen kamrarnas arbete till normal omfattning, men då kungl. propositioner och däraf föranledda motioner allt jämt under riksdagens lopp framkomma och åtskilliga bland dessa inom vederbörande utskott kräfva ingående och tidsödande utredningar, kan det icke undvikas, att kamrarnas hufvudsakliga arbete framskjutes till slutet af riksdagstiden. Enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen pläga ärenden vid denna tid hopa sig i en sådan mängd på kamrarnas bord, att arbetsbördan för såväl den enskilde riksdags-

mannen som kamrarna mången gång kan blifva nästan outhärdlig. För belysning i någon mån af det sagda, hänvisas till följande

Tabell

utvisande antalet af och tiden för kamrarnas sammanträden under de olika månaderna af lagtima riksdagarna åren 1903—1907¹⁾.

a) Första Kammaren.

År.	Januari.		Februari.		Mars.		April.		Maj.		Juni.		Summa.		Anmärkingar.
	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	
1903	11	14	15	23	16	26	13	30	22	46	—	—	77	139	Påskferierna slutade d. $\frac{14}{4}$
1904	11	11	16	17	16	28	16	42	22	56	—	—	81	154	d. $\frac{6}{4}$
1905	11	13	15	19	18	39	14	38	19	47	—	—	77	156	d. $\frac{26}{4}$
1906	12	13	16	22	21	46	14	33	21	52	—	—	84	166	d. $\frac{17}{4}$
1907	9	11	14	18	15	26	17	41	33	87	4	3	92	186	d. $\frac{3}{4}$

b) Andra Kammaren.

År.	Januari.		Februari.		Mars.		April.		Maj.		Juni.		Summa.		Anmärkingar.
	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	Sammanträden.	Timmar.	
1903	12	13	16	38	21	68	15	47	26	68	—	—	90	234	Påskferierna slutade d. $\frac{14}{4}$
1904	11	15	15	27	19	56	17	50	24	85	—	—	86	233	d. $\frac{6}{4}$
1905	11	20	16	30	23	61	16	55	22	80	—	—	88	246	d. $\frac{26}{4}$
1906	12	22	17	35	22	64	14	36	31	90	—	—	96	247	d. $\frac{17}{4}$
1907	9	12	14	29	17	52	21	66	34	108	3	3	98	270	d. $\frac{3}{4}$

¹⁾ Af sammanträdena utgöres omkring halfva antalet af korta s. k. bordläggningsplena. Då sammanträden ägt rum under såväl förmiddagen som eftermiddagen, hafva dessa beräknats såsom skilda sammanträden. Tiden för de olika sammanträdena har beräknats exakt. Dock har slutsumman för hvarje månad afrundats till jämna timmar.

Förestående tabell gifver en ganska god bild af kamrarnas arbete under de olika månaderna riksdagen är samlad. Man finner af den samma bekräftadt hvad ofvan sagts rörande den ojämna fördelningen af arbetet under riksdagstiden. Särskildt påfallande är skillnaden mellan kamrarnes arbete under den förra och den senare delen af riksdagstiden. Medan vid riksdagens början endast förekommer ett fåtal jämförelsevis korta sammanträden, blifva dessa däremot under den senare delen både talrika och långvariga. Då utskotten icke få sammanträda å tid, då kamrarna äro samlade, är det gifvet, att utskottsarbetet under riksdagstidens senare hälft skall blifva särskildt betungande. Visserligen får man antaga, att de riksdagsmän, hvilka icke blifvit invalda i utskott, använda tiden vid riksdagens början för att sätta sig in i de frågor, som bragts å bane, men det torde icke kunna betvivlas, att denna tid skulle genom lämpliga anordningars vidtagande kunna utnyttjas på ett för riksdagsarbetet i dess helhet mera fruktbringande sätt. Att en jämnare fördelning af arbetet å riksdagstiden är synnerligen önskvärd, torde emellertid till fullo framgå af det anförda.

En omständighet, som i särskild mån bidrager till arbetets hopande mot slutet af riksdagstiden, är den ojämna fördelningen af ärendena mellan de ständiga utskotten. Att somliga af dem skulle blifva mera betungade än andra har visserligen varit förutsedt af grundlagsstiftaren, som därför föreskrifvit, att de utskott, som kunde förväntas erhålla de flesta göromålen, skulle bestå af ett så stort antal ledamöter, att de kunde för arbetets underlättande fördela sig på afdelningar. Men den starka utveckling, som efter den nya riksdagsordningens genomförande ägt rum på vissa områden för statens verksamhet i förening med en under årens lopp utbildad praxis, enligt hvilken allt flera ärenden förts till ständiga utskott i stället för att öfverlämnas till tillfälliga utskotts behandling har gjort, att olikheten i de ständiga utskottens arbetsbördor kommit att framträda i högre grad än hvad som ursprungligen varit förutsedt, hvilket förhållande särskildt betungat stats- och lagutskotten. Ehuru måttstocken vid bedömandet af det hvarje utskott åliggande arbete i främsta rummet måste vara ärendenas beskaffenhet, icke blott betänkandenas antal och omfång, torde dock följande tabell vara ägnad att bekräfta det sagda.

Tabell

utvisande antalet betänkanden, som afgifvits af de ständiga utskotten under åren 1867, 1877, 1887, 1897 och 1903—1907. *)

År.	Konstitutions- utskottet.		Statsutskottet.		Bevillnings- utskottet.		Bankoutskottet.		Lagutskottet.	
	Antal betän- kanden.	Antal sidor.	Antal betän- kanden.	Antal sidor.	Antal betän- kanden.	Antal sidor.	Antal betän- kanden.	Antal sidor.	Antal betän- kanden.	Antal sidor.
1867	15	62	103	733	26	116	34	222	86	272
1877	9	28	97	820	17	125	15	128	38	213
1887	16	77	56	633	21	221	13	107	24	138
1897	11	150	93	1,753	32	485	15	254	60	415
1903	10	98	111	2,378	64	866	10	114	55	554
1904	11	368	124	2,066	46	502	9	78	54	430
1905	16	386	147	2,532	40	452	12	88	73	690
1906	10	454	172	2,899	30	448	12	88	53	460
1907	6	94	188	3,888	39	596	14	180	72	824

Ofvan gjorda sammanställning torde gifva en i det hela ganska riktig föreställning såväl beträffande tillväxten i de ständiga utskottens arbetsbörda som ock rörande det sätt, hvarpå arbetet för närvarande är mellan dem fördeladt. Man finner uti densamma bekräftelse på det af alla kända förhållande, att den ökning af utskottens göromål, som under de senare åren ägt rum, i främsta rummet fallit på statsutskottet och lagutskottet, äfvensom att dessa båda utskotts arbetsbörda, icke blott i förhållande till det arbete, som hvilar på de öfriga utskotten, utan redan i och för sig, är alltför betungande. Också är det en känd sak, att nämnda båda utskott under de senare årens riksdagar endast med mycket stora ansträngningar kunnat medhinna behandlingen af alla till dem hänskjutna frågor. Hvad de öfriga utskotten beträffar, finner man, att jämväl bevillningsutskottet har ett ganska

*) För behandling af vissa frågor hafva *särskilda utskott* ofta varit tillsatta. Under åren 1903—1907 hafva sådana utskott förekommit i följande omfattning:

År	Antal utskott.	Antal betänkanden.	Antal sidor.
1903	3	11	594
1904	2	10	464
1905	2	14	584
1906	1	2	50
1907	2	6	960

drygt arbete, äfven om utskottet i allmänhet icke haft några svårigheter att fullgöra sina åligganden. Af den gjorda sammanställningen att döma, skulle konstitutionsutskottet hafva ett tämligen lindrigt arbete. Detta är emellertid ingalunda förhållandet. Det är nämligen att märka, att den utskottet åliggande granskningen af statsrådsprotokollen, hvilka för hvarje år tillväxa i omfattning, är synnerligen tidsödande och kräfver mycket arbete. Under de senare åren har denna del af utskottets verksamhet tagit en sådan omfattning, att utskottet måst för granskningens verkställande fördela sig på afdelningar. Det memorial utskottet afgifver i anledning af granskningen gifver emellertid icke någon föreställning om detta arbetes omfattning. Vidare är att beakta, att de frågor utskottet i öfrigt har att handlägga på grund af sin natur erfordra en särskildt noggrann och ingående pröfning. Ehuru de utskottet åliggande göromål sålunda kunna sägas gifva utskottet skäligen sysselsättning, torde det dock icke kunna bestridas, att det under normala förhållanden, d. v. s. då icke någon särskildt stor fråga föreligger, ganska väl skulle kunna tåla någon tillökning uti sina göromål. Det utskott, som kommit att få det lindrigaste arbetet är bankoutskottet. Det begränsade verksamhetsområde detta utskott fått sig tillmätt gör, att utskottet i regel är synnerligen litet betungadt af göromål, och det lider icke något som helst tvifvel, att utskottet skulle, utan att försumma sin hufvuduppgift, mycket väl kunna medhinna att handlägga betydligt flera ärenden än som enligt nuvarande bestämmelser falla på dess lott.

Att den ojämma fördelningen af arbetet mellan de ständiga utskotten skall medföra betydande olägenheter för riksdagsarbetet i dess helhet, ligger i öppen dag. På grund af den stora arbetsbörda, som påhvilar statsutskottet och lagutskottet, hinna dessa icke att slutbehandla samtliga sina ärenden så fort som önskligt vore. Följden häraf blir, att kamrarna mot riksdagstidens slut få att behandla ett synnerligen stort antal utskottsbetänkanden. Att en mera jämn fördelning af ärendena mellan Riksdagens utskott skulle i hög grad bidraga till att minska antydda olägenhet, torde vara uppenbart.

I detta sammanhang bör ock framhållas en annan omständighet, som i sin mån är ägnad att än ytterligare försena de ständiga utskottens arbete. Kommitterade syfta härvid på den inom Riksdagen rådande benägenheten att i stor utsträckning anlita sammansatta utskott. Enligt § 47 riksdagsordningen skall sådant utskott konstitueras, därest ständigt utskott anser nödigt att, till öfverläggning om något

ärenden, med annat ständigt utskott sammanträda. Ehuru denna bestämmelse icke torde böra tolkas så, att sammansättning af utskott skall äga rum, så snart en fråga blott formellt berör annat utskotts verksamhetsområde, har dock inom utskotten utbildats en i denna riktning gående praxis. Gifvet är, att med en dylik tolkning af ifrågavarande bestämmelse sammansatta utskott skola komma till användning uti en hel del fall, där detta för själfva sakfrågans bedömande icke varit erforderligt. I hvilken omfattning sådana utskott anlitas under de sista fem åren framgår af följande

Tabell

utvisande antalet betänkanden, som afgifvits af sammansatta utskott under åren 1903—1907.

År	Sammansatt stats- och bevillningsutskott		Sammansatt stats- och bankoutskott		Sammansatt stats- och lagutskott		Sammansatt bevillnings- och lagutskott		Sammansatt banko- och lagutskott	
	Antal betänkanden	Antal sidor	Antal betänkanden	Antal sidor	Antal betänkanden	Antal sidor	Antal betänkanden	Antal sidor	Antal betänkanden	Antal sidor
1903	—	—	3	10	6	84	3	54	3	132
1904	—	—	3	8	10	114	3	14	—	—
1905	—	—	5	28	11	116	—	—	3	20
1906	—	—	4	18	11	158	—	—	3	56
1907	5	60	4	20	8	56	3	58	2	26

Af ifrågavarande tabell framgår, att det är särskildt statsutskottet och lagutskottet, som pläga sammansättas med hvarandra eller med öfriga utskott med undantag af konstitutionsutskottet, hvilket på grund af dithörande ärendens natur och vedertagen praxis icke brukar med annat utskott sammansättas. Då man nu tager i betraktande, att anordningen med sammansatta utskott är synnerligen ägnad att ingripa störande och hindrande uti vederbörande utskotts ordinarie arbete, är det uppenbart, att åtskillig tid skulle kunna vinnas, om en inskränkning i användningen af dylika utskott kunde äga rum. Hvad som särskildt gör detta önskvärdt är, att just de utskott, som hafva den största arbetsbördan, äro mest betungade af ifrågavarande anordning.

Inom Riksdagen framställda reformförslag.

Såsom kommitterade ofvan antydt, hafva de olägenheter, som äro förbundna med det sätt, hvarpå riksdagsarbetet för närvarande är ordnad, sedan länge gjort sig märkbara. Också hafva åtskilliga förslag i syfte att undanröja dessa olägenheter genom att införa en bättre ordning för ärendenas behandling under årens lopp framkommit. Frånse dt alla de olika förslag, hvilka resulterade uti den vid 1900 års riksdag genomförda grundlagsändring, hvarigenom de tider förkortades, inom hvilka riksdagen skulle öppnas samt de ständiga utskotten väljas och sammanträda för att konstituera sig, hafva emellertid icke några af dessa förslag lyckats tillvinna sig Riksdagens bifall. Då det torde vara af intressen att erfara, hvilka olika utvägar för de öfverklagade missförhållandenas undanröjande varit ifrågasatta, hafva kommitterade ansett sig böra i korthet redogöra för de särskilda förslag, som varit föremål för Riksdagens pröfning. Dessa hafva åsyftat antingen införandet af rätt för Riksdagen att till ett kommande riksmöte uppskjuta den slutliga pröfningen af viktigare frågor eller en inskränkning uti den för motioners afgifvande föreskrifna tid eller ock en omorganisation af det bestående utskottsväsendet.

Förslag om
rätt för Riks-
dagen att
uppskjuta
ärenden.

Förslag om att bereda Riksdagen rätt att uppskjuta behandlingen af viktigare ärenden hafva förelegat vid icke mindre än fem särskilda tillfällen. Första gången förslag i denna riktning framkom var vid 1873 års riksdag. Under erinran att erfarenheten från föregående riksdagar visat, att sådana större frågor, som kräft en mera grundlig och fullständig utredning af utskott och därför omöjligen kunnat hos Riksdagen förekomma förrän inemot slutet af dess samvaro, under trycket af den då rådande allmänna brådskan icke kunnat prövas med all den omsorg de erfordrat, samt att detta förhållande ledt därtill, att kamrarna känt sig mest böjda för uppskof med föreslagna förändringar, och att således det arbete, som blifvit å frågorna

nedlagdt, icke ledt till vederbörligt gagn, framlade konstitutionsutskottet till undanröjande af dessa olägenheter vid nämnda riksdag förslag till sådan ändring af § 59 riksdagsordningen, att den slutliga pröfningen af betänkanden, som afgifvits af ständigt eller i dess ställe tillsatt särskildt utskott, skulle kunna uppskjutas till en kommande riksdag. Förslag om uppskof skulle väckas sist vid det tillfälle, då betänkandet andra gången förekom till behandling i kamrarna, samt pröfvas för sig oberoende af hufvudfrågan. Bifölles förslaget af båda kamrarna, skulle betänkandet förblifva hvilande till nästföljande riksdag och då vid riksdagens början ånyo framläggas för kamrarna af det utskott, som afgifvit betänkandet, eller, om ärendet varit handlagdt af särskildt utskott, af det ständiga utskott, till hvilket ärendet hörde. Rörde betänkandet någon af Konungen hos Riksdagen gjord framställning, finge beslut däröfver ej uppskjutas, utan att Konungen därtill samtyckte. Konstitutionsutskottets ifrågavarande förslag blef af Första Kammaren bifallet, men af Andra Kammaren förkastadt. Anledningen till förslagets fall i denna kammare synes mindre hafva varit ett ogillande af dess syfte än fastmera vissa betänkligheter med afseende å en del detaljbestämmelser.

Då af frågans behandling vid 1873 års riksdag framgick, att ganska stora sympatier funnos inom representationen för en grundlagsändring i den af konstitutionsutskottet föreslagna riktningen, återupptogs frågan uti motioner inom Andra Kammaren vid såväl 1874 som 1875 års riksdagar. Konstitutionsutskottet tillstyrkte jämväl dessa gånger sitt förut framlagda förslag, vid sistnämnda riksdag likvisst med den ändring, att till annan riksdag uppskjutet betänkande skulle af talmännen till fortsatt behandling föredragas i stället för att af vederbörande utskott för kamrarna framläggas. På Andra Kammarens motstånd föll emellertid frågan jämväl vid dessa riksdagar. Samma öde rönt den vid 1878 års riksdag, då konstitutionsutskottet, på framställning af enskild motionär inom Andra Kammaren, ånyo tillstyrkte antagandet af det vid 1875 års riksdag framlagda förslaget.

Sista gången frågan var uppe på dagordningen var vid 1884 års riksdag, då uti en inom Andra Kammaren afgifven motion återupptogs det af konstitutionsutskottet senast tillstyrkta förslaget, därvid dock tillika alternativt föreslogs, att den sista riksdagen under valperioden till Andra Kammaren icke skulle äga uppskofs rätt. Konstitutionsutskottet intog denna gång en annan ställning till frågan. Utskottet ville visserligen icke underkänna det beaktansvärda, som onekligen inefattades i de skäl, hvilka andragits till stöd för den ifrågasatta grund-

lagsändringen, men då de fördelar förslaget möjligen komme att medföra i afseende å behandlingen af en eller annan enskild fråga, skulle ernås genom stadganden, som för riksdagsarbetet öfver hufvud kunde verka synnerligen menligt, ansåg sig utskottet böra afstyrka detsamma. Vid ärendets behandling i kamrarna beslöt Första Kammaren återremiss till utskottet, men då Andra Kammaren biträdde utskottets hemställan, föll frågan jämväl vid denna riksdag.

Förslag om
inskränkning
i motionstiden.

Förslag om inskränkning af den för motioners afgifvande föreskrifna tid hafva vid tre särskilda tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning. Fråga härom förelåg första gången vid 1874 års riksdag, då uti en inom Andra Kammaren väckt motion i sammanhang med vissa ändringar uti formaliteterna för Riksdagens konstituerande alternativt föreslogs, att motion, som tillhörde ständigt utskotts behandling, skulle väckas inom fyra dagar från riksdagens öppnande, eller ock att dylik motion borde senast dagen före riksdagens sammanträde vara skriftligen inlämnad eller med posten insänd till justitieombudsmannen, som hade att omedelbart efter riksdagens öppnande öfverlämna de inkomna motionerna till kamrarnas talmän, för att af dem föredragas i de respektive kamrarna för remiss till vederbörande utskott, dock att undantag därifrån, utöfver hvad § 55 riksdagsordningen bestående, skulle uttryckligen göras för motioner, som föranledes af eller eljest stode i sammanhang med Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof, hvilka sistnämnda motioner borde få väckas under tre dagar från riksdagens öppnande. Konstitutionsutskottet, som delade motionärens uppfattning, att en inskränkning uti motionstiden utan olägenhet kunde äga rum, tillstyrkte en sådan ändring uti § 55 riksdagsordningen, att motion i ämne tillhörande ständigt utskotts behandling skulle göras inom sex dagar från riksdagens öppnande. Utskottets förslag lyckades visserligen tillvinna sig Första Kammarens bifall, men blef af Andra Kammaren förkastadt.

Vid 1875 års riksdag återupptogs det af 1874 års konstitutionsutskott framlagda förslaget uti en inom Andra Kammaren väckt motion, men föll jämväl vid denna riksdag på nämnda kammares motstånd. Då frågan återkom vid 1878 års riksdag, blef det då framlagda förslaget af konstitutionsutskottet afstyrkt och utskottets hemställan af båda kamrarna bifallen.

Förslag om
omorganisa-
tion af ut-
skottsväsen-
det.

Af synnerligen skiftande natur hafva de under årens lopp framkomna förslag varit, som afsett en omorganisation af utskottsväsendet. I allmänhet hafva dessa förslag åsyftat en ökning af de ständiga utskottens antal. Äfven andra utvägar hafva varit ifråga-

satta. Sålunda har föreslagits, att ett stort tillfälligt utskott, bestående af lika många ledamöter från hvardera kammaren, skulle inrättas, att särskildt utskott skulle kunna tillsättas för behandling af ärenden, som grundlagsenligt tillkomme de tillfälliga utskotten att bereda, samt att en öfverflyttning af ärenden skulle äga rum från de mest betungade utskotten till dem, som vore mindre öfverhopade med göromål. Slutligen torde böra omnämnas, att förslag jämväl framkommit därom, att de tillfälliga utskotten skulle erhålla rätt att antaga kansli eller anställa skrifbiträde.

De förslag, som åsyftat en ökning af de ständiga utskottens antal, hafva sökt åstadkomma detta antingen genom inrättande af nya utskott eller genom delning af vissa bland de nuvarande utskotten eller ock genom såväl nybildning som delning.

a) Ökning af de ständiga utskottens antal.

Hvad först angår *förslagen om inrättande af nya utskott*, hafva dessa i regel gått ut på att i väsentlig mån ersätta de tillfälliga utskotten med ett enda för båda kamrarna gemensamt ständigt utskott. Förslag i denna riktning hafva vid flera tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning. Fråga härom förelåg första gången vid 1880 års riksdag, då uti en inom Andra Kammaren väckt motion föreslogs, att ett ständigt ekonomiutskott, bestående af tjugufyra ledamöter, måtte vid riksdagens början tillsättas för behandling af sådana ärenden, som tillhörde de tillfälliga utskotten. Då motionärens förslag, enligt konstitutionsutskottets åsikt, icke syntes gifva anledning till några betänkligheter af vikt, men däremot medförde ej oväsentliga fördelar, föreslog utskottet inrättandet af ett ständigt ekonomiutskott å tjugufyra ledamöter för upptagande af sådana frågor, som icke tillhörde annat ständigt utskotts handläggning. Kamrarna skulle dock fortfarande äga rätt att hvar för sig tillsätta ett eller flera tillfälliga utskott för upptagande af frågor rörande kamrarnas enskilda angelägenheter. Vid ärendets behandling inom kamrarna blef utskottets förslag af Första Kammaren återremitteradt, men af Andra Kammaren utan omröstning förkastadt. Frågan fick därefter hvila till 1890 års riksdag, då uti en inom Första Kammaren afgifven motion framlades ett förslag, som i allt väsentligt öfverensstämde med det af konstitutionsutskottet vid 1880 års riksdag förordade, men helt och hållet afskaffade benämningen tillfälliga utskott. Jämväl denna gång fann sig konstitutionsutskottet böra understödja förslaget och uti afgifvet utlåtande tillstyrkte utskottet införandet af ett ständigt ekonomiutskott, bestående af trettiotvå ledamöter, för upptagande af frågor, som anginge lagar och författningar om rikets allmänna hushållning

eller grunderna för allmänna inrättningar af alla slag, eller hvilka eljest vore af beskaffenhet att böra af något Riksdagens utskott behandlas, men icke tillhörde annat ständigt utskott. Icke heller denna gång lyckades utskottets förslag tillvinna sig Riksdagens bifall. Förslaget blef af Första Kammaren bifallet, men af Andra Kammaren utan votering förkastadt.

Förslag om de tillfälliga utskottens utbytande mot ständiga hafva sedermera vid tvenne olika tillfällen framkommit inom Riksdagen. Uti en vid 1899 års riksdag inom Andra Kammaren afgifven motion angående en allmän revision af grundlagarne föreslogs sålunda inrättandet af två eller helst tre ständiga utskott för behandling af de ärenden, som beredas af tillfälliga utskott. Enahanda yrkande gjordes uti en vid konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9 vid 1900 års riksdag fogad reservation, medan uti en annan reservation vid samma utlåtande föreslogs de tillfälliga utskottens utbytande mot två ständiga, som skulle äga att sinsemellan fördela de ärenden, som blifvit till dem hänvisade.

Förslag om att öka de ständiga utskottens antal genom inrättande af ett nytt utskott, men med bibehållande i öfrigt af den nuvarande utskottsorganisationen, förelåg vid 1895 års riksdag, då uti en inom Andra Kammaren afgifven motion föreslogs införande af ett granskningsutskott bestående af tjugufyra ledamöter. Detta utskott skulle från konstitutionsutskottet öfvertaga befattningen med granskningen af statsrådsprotokollen samt från statsutskottet befattningen med riksgäldsverket, revisionen, statsverkets ordinarie inkomster och domänerna. Till konstitutionsutskottet, hvars ledamotsantal skulle minskas till sexton, skulle från lagutskottet öfverföras befattningen med alla de af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftade lagar, som icke vore af allmän civil- eller kriminallags natur. Genom en dylik anordning ansåg motionären skulle vinnas, att statsutskottet kunde fördela sin återstående arbetsbörd på fyra utgiftsafdelningar och att lagutskottet finge antalet af sina ärenden betydligt reduceradt, på samma gång som en afsevärd förbättring och en dittills saknad enhet och samstämmighet i Riksdagens granskning och förvaltning kunde åstadkommas. Förslaget afstyrktes af konstitutionsutskottet och båda kamrarna biföllo utan diskussion utskottets hemställan.

Frågan om en *ökning af de ständiga utskottens antal genom delning* af vissa bland dem har vid tvenne särskilda tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning. Vid 1899 års riksdag förelågo två olika motioner i denna riktning, båda afgifna inom Andra Kammaren. Uti den ena hemställdes om en delning af lagutskottet i tvenne utskott,

hvardera bestående af sexton ledamöter. Beträffande ärendenas fördelning mellan dessa båda utskott föreslogs, att frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar eller laga stadgar af den beskaffenhet, att högsta domstolens yttrande öfver dem borde inhämtas, skulle öfverlämnas till första lagutskottet, medan öfriga till annat utskotts handläggning icke hörande lagfrågor, som utgöra föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma behandling, således kommunallagarna, rekvisitionslagarna, värnpliktslagen med flera författningar af liknande konstitutionell art, skulle hänvisas till andra lagutskottet. Granskningen af justitieombudsmannens åtgöranden borde fördelas mellan båda utskotten. Uti den andra motionen, som närmast åsyftade en skrifvelse i ämnet till Kungl Maj:t, ifrågasattes en delning af statsutskottet, bevillningsutskottet och lagutskottet i tvenne statsutskott, hvardera bestående af tjugtu ledamöter, tvenne bevillningsutskott, hvardera likaledes bestående af tjugtu medlemmar, samt tvenne lagutskott, hvardera bestående af sexton personer. Hvad ärendenas fördelning mellan utskotten beträffar, skulle första statsutskottet hafva att granska, utreda och uppgifva stats- och riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning, med undantag af hvad som rörde samfärdseln, samt föreslå hvad till fyllande af deras behof erfordrades äfvensom kreditivsummornas belopp, under det andra statsutskottet skulle hafva att utreda och afgifva förslag i ärenden, som rörde samfärdseln äfvensom att fullgöra den statsutskottet för närvarande uti § 39 mom. 2 riksdagsordningen ålagda granskningsskyldighet. Till det första bevillningsutskottet skulle hänvisas frågor rörande tull- och postbevilling och i samband därmed stående ärenden samt till det andra frågor rörande allmänna bevillingen, brännvinslagstiftningen och därmed sammanhängande ärenden. Hvad lagutskotten angår skulle det ena behandla förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil- och kriminallag och det andra upptaga frågor rörande kommunal- och kyrkolag äfvensom granska justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. Konstitutionsutskottet, som ansåg representationsskicket, i hvad anginge såväl de ständiga utskottens sammansättning och arbetssätt som äfven ärendenas fördelning dem emellan, hafva nått den utveckling och stadga, att skälig anledning till förändring i utskottens sammansättning eller verksamhetsområden ej syntes vara för handen, afstyrkte båda motionerna och dessa blefvo jämväl af kammarna afslagna.

Frågan om delning af stats-, bevillnings- och lagutskotten återkom vid 1900 års riksdag, i det samme motionär inom Andra Kammaren återupptog sitt vid nästföregående års riksdag framlagda förslag i ämnet.

Icke heller denna gång blef detta af konstitutionsutskottet tillstyrkt. Däremot fann sig utskottet böra med föranledande af motionen äfvensom en annan i ämnet afgifven motion, hvarom längre ned skall talas, föreslå en delning af lagutskottet i tvänne utskott, hvartdera bestående af sexton ledamöter. Enligt utskottets förslag skulle första lagutskottet handlägga frågor rörande stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil-, kriminal- och kyrkolag äfvensom granska justitieombudsmannens ämbetsverksamhet. Andra lagutskottet skulle bereda alla frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar, om skatter, som ej vore bevillningar, om allmänna besvär, om grunderna för förvaltningen af kronans domäner samt om utfordrande af förnödenheter och tjänstbarheter för fyllande af krigsmaktens behof, af värnpliktslagar jämte krigslagor och författningar rörande krigsväsendet, som äga tillämpning till medborgare utom krigsstaten, af kommunallagar samt af öfriga lagor och författningar, som af Konungen och Riksdagen samfällt stiftas och icke tillhörde annat utskotts behandling. Det af konstitutionsutskottet framlagda förslaget lyckades lika litet som de i ämnet väckta motionerna tillvinna sig någondera kammarens bifall.

Förslag om *ökning af de ständiga utskottens antal genom såväl delning som nybildning* hafva vid tre olika tillfällen förelegat inom Riksdagen. Vid 1898 års riksdag väcktes inom Andra Kammaren motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en allmän revision af grundlagarna. Uti ett vid motionen fogadt utkast till grundlagsändringar ingick jämväl förslag till en omorganisation af utskottsväsendet. De ständiga utskotten skulle utgöras af ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett bankoutskott, ett beskattningsutskott, två lagutskott, ett ekonomiutskott samt ett granskningsutskott. Motionen blef af konstitutionsutskottet afstyrkt och båda kamrarna biföllo utan diskussion utskottets hemställan. Samma öde röntes frågan, då den vid 1899 års riksdag af motionären ånyo upptogs. Sista gången förslag i denna riktning förelåg var vid 1900 års riksdag, då uti en inom Andra Kammaren afgifven motion föreslogs upphäfvande af de tillfälliga utskotten samt införande af tio ständiga utskott, nämligen: ett konstitutionsutskott med samma uppgift som för närvarande; ett statsutskott att granska, utreda och uppgifva statsverkets tillstånd, förvaltning och behof samt afgifva yttrande i statsregleringsärenden utom i hvad gällde frågor rörande anläggning samt förvärfvande af järnvägar och kanaler; ett riksgäldsutskott att granska, utreda och uppgifva riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof samt afgifva

yttranden i ärenden, som anginge anläggning samt förvärfvande af järnvägar och kanaler; ett tullutskott för behandling af sådana bevillningsfrågor, som anginge tull- och accismedlen; ett bevillningsutskott för handläggning af öfriga bevillningsfrågor samt frågor rörande försäljning af brännvin och handel med vin och maltdrycker; ett bankoutskott för behandling af frågor, som för närvarande dit hänföras, äfvensom af alla ärenden rörande banklagstiftningen; ett lagutskott för behandling af förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af sådana lagar eller laga stadgar, som utgöra föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning och icke tillhörde annat utskotts handläggning, äfvensom för granskning af justitieombudsmannens redogörelse; ett kommunalutskott för behandling af alla lagstiftningsfrågor angående kommunal- och kyrkolagarna samt alla sådana frågor angående skolväsendet, som icke på grund af sin natur hörde under statsutskottets handläggning; ett socialpolitiskt utskott för frågor, som anginge de kroppsarbetande klassernas sociala ställning, förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, försäkringsväsendet, bolags- och föreningsväsendet, yrkes- och skyddslagstiftningen samt öfriga socialpolitiska ärenden, som icke på grund af sin natur hörde under statsutskottet; samt ett ekonomiutskott för sådana frågor, som icke tillhörde annat utskotts behandling eller rörde någondera kammaren enskildt, men dock vore af natur att böra hänskjutas till utskotts förberedande handläggning. Konstitutionsutskottet skulle bestå af tjugu ledamöter, statsutskottet af tjugufyra samt hvar och ett af de öfriga utskotten af sexton ledamöter. Konstitutionsutskottet fann sig icke kunna tillstyrka motionen, men framlade med anledning af densamma och såsom ofvan nämnts af en annan i ämnet väckt motion ett förslag om lagutskottets delning. Såväl detta förslag som ifrågavarande motion förkastades af båda kamrarna.

Hvad härefter beträffar de förslag till ändringar uti utskottsorganisationen, som icke afsett någon ökning i de ständiga utskottens antal, hafva dessa, såsom redan ofvan nämnts, åsyftat antingen inrättandet af tillfälliga utskott, gemensamma för båda kamrarna, eller ock en omgruppering af ärendena mellan de nuvarande ständiga utskotten. Förslag i förstnämnda riktning hafva vid två särskilda tillfällen förelegat till Riksdagens pröfning. Första gången detta ägde rum var redan vid 1869 års riksdag, då uti en inom Andra Kammaren afgifven motion föreslogs att, därest i någondera kammaren någon allmän fråga väcktes, som icke tillhörde ständigt utskotts behandling, skulle för frågans utredande tillsättas ett tillfälligt utskott, bestående

b. För båda kamrarna gemensamma tillfälliga utskott.

af lika många ledamöter från hvardera kammaren. Förslaget blef af konstitutionsutskottet afstyrkt och båda kamrarna biföllo utan diskussion utskottets hemställan. Frågan kom därefter icke upp på dagordningen förrän vid 1900 års riksdag, då uti en inom Första Kammaren afgifven motion föreslogs utbytande af de nuvarande tillfälliga utskotten mot ett för båda kamrarna gemensamt utskott bestående af trettiosex ledamöter. Detta utskott skulle emellertid icke ovillkorligen tillsättas vid början af hvarje riksdag, utan endast för den händelse i någondera kammaren frågor väcktes, som icke tillhörde de ständiga utskottens behandling, men voro af beskaffenhet, att utskotts yttrande däröfver erfordrades. Namnet »tillfälligt utskott» skulle för detsamma bibehållas. Konstitutionsutskottet fann sig icke kunna tillstyrka motionen, men då utskottet icke ville bestrida, att vissa olägenheter vore förbundna med ärendenas beredning i tillfälligt utskott, särskildt i det afseendet att de olika synpunkter, som framträdde inom hvardera kammaren, icke finge tillfälle att redan från början af ett ärendes beredning göra sig gällande, föreslog utskottet, att till den i § 37 mom. 3 riksdagsordningen förekommande bestämmelsen om tillsättande af tillfälliga utskott för behandling af frågor, som icke tillhörde ständigt utskotts handläggning, skulle fogas ett så lydande tillägg: »dock må för sådan frågas beredande kunna efter kamrarnas sammanstående beslut tillsättas särskildt utskott med ledamöter till lika antal från hvardera kammaren». Vid ärendets behandling i kamrarna förkastades emellertid utan votering såväl motionen som konstitutionsutskottets förslag.

c) Omgrupp-
ring af ären-
dena mellan
de nuvarande
ständiga ut-
skotten.

Förslag att, med bibehållande af de ständiga utskottens nuvarande antal, verkställa en öfverflyttning af ärenden från det mest betungade till annat, med göromål mindre öfverhopadt utskott föreslogs uti en reservation till det af konstitutionsutskottet vid 1895 års riksdag afgifna utlåtandet i anledning af väckt motion om införande af ett särskildt granskningsutskott. I denna reservation yrkades nämligen, att den granskning af statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning, som enligt § 39 mom. 2 riksdagsordningen inginge bland statsutskottets uppgifter och befogenheter, skulle öfverflyttas på konstitutionsutskottet. Därigenom skulle den konstitutionella granskningen samlad läggas i konstitutionsutskottets händer och åt granskningen beredas bättre sammanhang och ökad betydelse. Såsom regeringsformen § 107 3 st. och riksdagsordningen § 39 mom. 2 vore affattade, blefve nämligen tillämpningen af sistnämnda grundlagsstadgande alltid illusorisk. Reservanten ansåg obestriddigt, att konstitutionsutskottet utan svårighet

kunde öfvertaga den tillökning i arbete, som med den föreslagna öfverflyttningen skulle följa, under det att statsutskottets arbetsbördas naturliga skäl är från år tillväxte. Den afgifna reservationen lyckades emellertid icke tillvinna sig någöndera kammarens bifall.

Hvad slutligen angår frågan om rätt för de tillfälliga utskotten att anställa sekreterare och öfrig kanslibetjäning, förelåg förslag härom vid 1900 års riksdag dels uti ofvan omförmälda motion om inrättande af ett stort för båda kamrarna gemensamt tillfälligt utskott dels ock uti en inom Andra Kammaren i ämnet särskild väckt motion. Båda förslagen åsyftade att uti berörda hänseende likställa de tillfälliga utskotten med de ständiga. Konstitutionsutskottet, som ansåg billigt, att äfven de tillfälliga utskotten bereddes möjlighet att erhålla kanslibetjäning, men att bestämmelserna härom borde affattas så, att det stode dem öppet att, om de så önskade, fortfarande bibehålla det nuvarande arbetssättet, föreslog med anledning af de väckta motionerna en sådan ändring uti § 44 riksdagsordningen, att utskotten, de ständiga såväl som de tillfälliga, skulle äga utse sekreterare och efter samråd med honom, den öfriga betjäning, som funnes nödig. Uti en vid utskottets utlåtande fogad reservation yrkades, att tillfälligt utskott endast skulle hafva rätt att utse nödigt skrifbiträde, när det så ansåge behöfligt. Vid ärendets behandling i kamrarna blef utskottets hemställan af Första Kammaren bifallen, men af Andra Kammaren afslagen, hvadan frågan sålunda förfallit.

d) Kansli för tillfälliga utskott.

Kommitterades förslag.

Inledande anmärkningar.

Efter att i det föregående hafva redogjort för de olägenheter, som äro förbundna med det sätt, hvarpå riksdagsarbetet för närvarande är ordnad, äfvensom för de olika förslag till deras undanröjande, som under årens lopp framkommit, hafva kommitterade härefter att undersöka, hvilka åtgärder, enligt kommitterades mening, böra vidtagas för att Riksdagens arbete må kunna lättare och jämnare utföras.

Såsom kommitterade uti sin ofvan lämnade framställning påvisat, har man att uti den stora ökning af Riksdagens arbetsmaterial, som under de senare åren ägt rum, äfvensom uti det sätt, hvarpå arbetet för närvarande är inom Riksdagen ordnad, söka de väsentliga orsakerna till den alltmera framträdande tendensen att utsträcka riksdagstiden och till den ojämna fördelningen af arbetet inom Riksdagen. För undanröjande af dessa olägenheter kan man tänka sig tre olika utvägar, nämligen: antingen en minskning i själfva arbetsmaterialet eller en grundlagsenlig utsträckning af riksdagstiden eller ock en omläggning af det inom Riksdagen tillämpade arbetssättet.

Hvad förstnämnda utväg angår, är det uppenbart, att man därmed icke kan afse en minskning af arbetsmaterialet i den mening, att det för närvarande på alla områden pågående reformarbetet skulle inskränkas. Tvärtom har man ju alla skäl att förvänta, att i den mån utvecklingen fortskrider och området för statens verksamhet vidgas, nya och ökade arbetsuppgifter alltjämt skola tillföras Riksdagen. Icke heller torde man rimligen kunna ifrågasätta någon inskränkning af Riksdagens befogenheter, svårigen ens i den riktningen, att statsregleringsperioden skulle förlängas. Den minskning uti arbetsmaterialet, hvarom här skulle vara fråga, är af helt annan art. Som bekant äger den svenska riksdagen en synnerligen utsträckt initiativrätt. I motsats till hvad förhållandet är i åtskilliga främmande länder, har denna grundsats i vårt representationsskick genomförts ända därhän, att den enskilde riksdagsmannen tillerkänts samma rätt till initiativ, som Kungl. Maj:t äger. Af denna

vidsträckta initiativrätt göres också, såsom känt är, ett synnerligen flitigt bruk inom Riksdagen och en högst väsentlig del af dennas arbetstid tages i anspråk för behandling af motioner, som hafva ringa eller intet samband med Kungl. Maj:ts till Riksdagen gjorda framställningar. Gifvet är, att en begränsning af den enskilda motionsrätten skulle leda till en afsevärd minskning af Riksdagens arbetsmaterial. Att tillgripa en sådan utväg kan dock icke vara lämpligt eller tillrådligt. Afven om den enskilda motionsrätten kunde, utan att några särskilda olägenheter däraf behöfde uppkomma, omgärdas med vissa restriktiva bestämmelser, exempelvis i den riktning, att flera måste förena sig om en motion för att den skulle kunna upptagas, hafva dock kommitterade funnit hela denna fråga vara af en så ömtålig och i våra konstitutionella förhållanden ingripande natur, att kommitterade ej ansett sig böra föreslå ens en dylik inskränkande bestämmelse.

Den andra utvägen att bereda Riksdagen önskvärd lättnad i dess arbete vore att utsträcka den tid, under hvilken Riksdagen äger grundlagsenlig rätt att vara samlad. Uti den allmänna diskussionen har denna utväg ofta varit förordad, och man har därvid tänkt sig tvenne olika möjligheter, nämligen antingen att vårsessionen förlängdes, eller ock att en särskild kortare höstsession infördes. Ehuru kommitterade icke vilja bestrida, att riksdagsarbetet i en framtid kan komma att taga en sådan omfattning, att en utsträckning af riksdagstiden på det ena eller andra sättet kan blifva nödvändig, hafva kommitterade dock icke ansett denna utväg böra tillgripas, förr än andra till buds stående medel blifvit försökta och visat sig otillräckliga.

Då kommitterade af ofvan angifna skäl icke kunnat tillstyrka några åtgärder, som direkt afse en minskning af Riksdagens arbetsmaterial eller en utsträckning af riksdagstiden, återstår att tillse, huruvida de öfverklagade olägenheterna kunna undanröjas genom en omläggning af sättet för riksdagsarbetets bedrivande. Att på denna väg åtskilligt står att vinna, torde redan framgå af den kritik kommitterade ofvan ägnat det för närvarande inom Riksdagen tillämpade arbetssättet. Såsom kommitterade längre fram vilja påvisa, torde också de reformer, som på detta område kunna genomföras, vara så beskaffade, att åtminstone tillsvidare inga andra åtgärder för ändamålet uppnående synas vara af behovet påkallade.

Innan kommitterade öfvergå till att närmare redogöra för de åtgärder i nyssberörda hänseende, som enligt kommitterades mening böra vidtagas, hafva kommitterade ansett sig böra i detta samman-

Fråga om
rätt för Riks-
dagen att
uppskjuta
ärenden.

hang yttra sig rörande en fråga, som under fortgången af kommitterades arbete jämväl varit föremål för öfverläggningar. Kommitterade syfta härvid på det vid flera olika tillfällen inom Riksdagen framkomna förslaget om rätt för Riksdagen att till ett kommande riksmöte uppskjuta den slutliga behandlingen af viktigare ärenden. Ehuru denna fråga, sedan den genom upprepade riksdagsbeslut förfallit, under de sista årtiondena icke ånyo inom Riksdagen upptagits å dagordningen, hafva kommitterade likväl funnit sig böra ägna densamma en mera ingående pröfning och utredning, enär genomförandet af en dylik anordning å många håll fortfarande torde anses såsom en synnerligen lämplig utväg för beredande af lättnad i Riksdagens arbete.

För en grundlagsändring i ofvan angifven riktning hafva vid olika tillfällen anförts hufvudsakligen följande skäl. Under de sista veckorna af riksdagstiden inkomma en sådan mängd ärenden till kamrarna, att tiden knappast räcker till för deras behandling. Att riksdagsarbetet i dess helhet häraf blifver lidande, ligger i öppen dag. Särskildt menligt måste emellertid detta förhållande inverka på de stora och viktiga frågornas behandling. Då dessa i allmänhet inom vederbörande utskott kräfva en mera grundlig och fullständig utredning, kunna de ofta först mot slutet af riksdagstiden förekomma till handläggning inom kamrarna. Under trycket af den då rådande allmänna brådskan kunna dessa ärenden icke pröfvas af Riksdagen med all den omsorg de förtjäna. Följden häraf är, att kamrarna ofta känna sig mest benägna för att alldeles afböja föreslagna förändringar, bestämmelser eller åtgöranden, emedan ärendena icke hunnit vederbörligen öfvervägas och pröfvas. Det å dessa frågors utredning nedlagda arbetet leder således icke till vederbörligt gagn. Ett sådant behandlingssätt af viktiga samhällsangelägenheter, hvarigenom Riksdagen nödgas antingen undanskjuta en fråga eller ock äfventyra att uti densamma fatta ett förhastadt beslut, är icke blott mindre öfverensstämmande med Riksdagens värdighet, utan måste äfven inverka menligt på riksdagsarbetet i dess helhet. Genom vidtagande af en grundlagsändring, hvarigenom Riksdagen erhåller rätt att till ett kommande riksmöte uppskjuta den slutliga pröfningen af ett ärende, skulle nämnda missförhållanden undanröjas. Makt-påliggande frågor, som inkomma till kamrarna mot slutet af riksdagstiden och då måste trängas ej blott med hvarandra utan ock med åtskilliga mindre viktiga ärenden, kunna, om de uppskjutas till nästföljande riksdag, då af kamrarna lugnt och utan brådskan pröfvas med noggrant öfvervägande af den utredning vederbörande utskott förebragt. Då denna pröfning kan äga rum under den första delen af riksdagstiden,

då kamrarna hafva ett jämförelsevis lindrigt arbete, skulle därigenom jämväl vinnas, att riksdagsarbetet kan jämnare fördelas på den för Riksdagen anslagna tiden, hvilket i sin ordning skulle hafva till följd, att riksdagarna kunna afslutas tidigare än som med den nu tillämpade arbetsordningen är möjligt.

Det torde icke kunna bestridas, att de till stöd för en grundlagsändring af ifrågavarande slag andragna skäl innefatta åtskilligt beaktansvärdt. Sålunda torde det vara alldeles uppenbart, att den vid riksdagstidens slut rådande brådskan mången gång utgör ett hinder för en omsorgsfull pröfning af de större frågor, som då komma under behandling, likasom ock att en jämnare fördelning af riksdagsarbetet å kamrarnas sammanträden skulle kunna ske, om ärenden af större omfattning och innebörd kunde handläggas under den första tiden af riksdagens samvaro. Från dessa synpunkter sedt skulle det sannolikt visa sig fördelaktigt, om Riksdagen ägde rätt att uppskjuta den slutliga pröfningen af viktigare frågor. Vid ett närmare öfvervägande torde man emellertid snart finna, att de fördelar, som genom en sådan anordning möjligen kunna vinnas, skulle visa sig mindre betydande än de olägenheter, densamma komme att medföra för riksdagsarbetet i dess helhet.

Då förslag om en grundlagsändring uti ifrågavarande riktning senast förelåg vid 1884 års riksdag, afstyrktes detta, såsom kommitterade ofvan erinrat, äfven af konstitutionsutskottet. De skäl, som därvid af utskottet åberopades, voro hufvudsakligen följande. I första hand kunde mot förslaget riktas den anmärkningen, att det icke vore ägnadt att påskynda riksdagsarbetet. Då förslag om uppskof antagligen skulle inom kamrarna väckas angående ett vida större antal frågor än dem, om hvilkas uppskjutande Riksdagen kunde enas, vore åtskilliga fruktlösa förhandlingar rörande dylika uppskofsförslag att förvänta. I den mån dessa öfverläggningar komme att föras utan att leda till åsyftad påföljd, i samma mån föröddes en tid, som kunnat bättre användas. För den möjliga vinsten af ett eller annat gagneligt uppskof, hade man sålunda banat väg för ändamålslösa förhandlingar af en utsträckning, hvilken icke kunde på förhand beräknas. Vidare skulle, enligt utskottets förmenande, tillvaron i grundlagen af bestämmelser, sådana som de föreslagna, föranleda Riksdagens ledamöter att redan från riksdagens första tid beräkna antagligheten af att en fråga blefve uppskjuten; och deras arbete å förebragta ärenden skulle af dylika antaganden påverkas. Intresset att förskaffa sig noggrann insikt i en fråga skulle hos en del af de riksdagsmän, hvilka i egenskap af utskottsledamöter hade att taga henne i närmare skär-

skådande, helt visst minskas, när befaras måste, att det kanske vore mera välbetänkt lämna den frågan å sido och i stället nedlägga ökad arbete på andra. Därpå skulle emellertid blifva en följd, att Riksdagens ledamöter mot slutet af riksdagen befunnes mindre förberedda och hemmastadda i åtskilliga frågor än de skulle hafva varit, om det varit på förhand klart, att hvarje vid Riksdagen väckt förslag skulle vid densamma slutligen prövas. Uppskof, hvartill eljest skälig anledning ej skulle hafva förekommit, kunde då finnas nödiga. För arbetet vid en senare Riksdag skulle, enligt utskottets mening, den omständigheten, att viktiga ärenden till densamma uppskjutits, ej verka förmånligt. Visserligen vore under riksdagstidens första veckor arbetet i kamrarna jämförelsevis obetydligt, men under tiden voro utskotten i full verksamhet och de riksdagsmän, som ej vore invalda i utskott, använde sin tid till att förskaffa sig kännedom i allmänhet om de frågor, som vid Riksdagen bragts å bane. Om under denna tid Riksdagens uppmärksamhet skulle tagas i anspråk för kvarliggande ärenden från föregående år, skulle detta inverka störande på utskottens arbete och fördröja deras utredningar och utlåtanden äfvensom verka därhän, att hos Riksdagens ledamöter kännedomen om de föreliggande frågorna blefve mera bristfällig än hvad eljest kunde vara förhållandet. Slutligen anmärkte utskottet mot förslaget, att det lätt kunde inträffa, att ett till en senare riksdag uppskjutet ärende vid denna ej komme att erhålla den omsorgsfulla behandling, som med uppskofsbeslutet åsyftades. Vore det af större vikt och i öfrigt sådant, att om dess riktiga lösning skiljaktiga åsikter förefunnes, kunde man förutse, att vid den riksdag, till hvilken ärendet uppskjutits, åtskilliga motioner rörande detsamma skulle väckas. När dessa motioner till vederbörligt utskott öfverlämnades, måste antagligen det uppskjutna ärendet dit hänvisas. Men därmed ginge man miste om förmånen att få detta pröfvadt vid riksdagens början. Inom utskottet, som kanske till stor del bestode af ledamöter, hvilka ej där haft plats det föregående året, kunde en ny fullständig beredning blifva af nöden. Af en dylik ordning skulle antagligen ej saken, än mindre själfva riksdagsarbetet, vinna.

De skäl, hvarpå konstitutionsutskottet vid 1884 års riksdag grundade sitt afstyrkande, synas kommitterade i stort sedt fortfarande äga giltighet. Äfven om vissa bland de af utskottet framhållna olägenheterna icke torde vara af beskaffenhet att böra tillmätas allt för stor betydelse, äro dock, enligt kommitterades uppfattning, de skäl, som kunna framställas mot en grundlagsändring uti ifrågavarande riktning, så tungt vägande, att dess genomförande hvarken kan anses önskligt eller tillrådligt.

Utöfver de anmärkingar 1884 års konstitutionsutskott riktade mot förslaget vilja kommitterade ännu framhålla några synpunkter, som ytterligare visa, att en rättighet för Riksdagen att uppskjuta framlagda ärenden icke skulle medföra det gagn, man därmed åsyftat, utan till och med kunna hafva menliga verkningar. Menligt skulle, efter kommitterades åsikt, uppskofs-rätten verka därutinnan, att onödiga slitningar mellan kamrarna lätteligen därigenom skulle föranledas, äfvensom däri, att arbetena vid den riksdag, då fråga väckts, men uppskjutits, i många fall skulle te sig resultatlösa, ett förhållande, som kan dels verka nedslående på Riksdagens själfkänsla dels förringa dess anseende. Uppenbart är vidare att, därest en sådan rätt skulle medgifvas representationen, densamma måste på ett eller annat sätt begränsas. Sålunda torde det i första rummet blifva nödvändigt föreskrifva, att uppskof med ett och samma ärende icke finge äga rum mer än en gång. Därest en sådan begränsning af uppskofs-rätten icke vidtoges, skulle följderna nämligen kunna blifva, att en fråga genom upprepade uppskofsbeslut under en längre tid hölles sväfvande. Då det vidare knappast kan vara lämpligt att uppskjuta ett ärende från den sista riksdagen under en valperiod till Andra Kammaren till den riksdag, som efter de nya valen sammanträder, enär i sådant fall frågan skulle komma att då behandlas af en till sin sammansättning ny kammar, blefve det nödvändigt att jämväl i berörda hänseende begränsa uppskofs-rätten. Om Riksdagens rätt att uppskjuta ärenden begränsades i ofvan angifven riktning — och att detta måste ske, finna kommitterade uppenbart — skulle emellertid följderna blifva, att den sista riksdagen under valperioden till Andra Kammaren komme att tyngas af en allt för stor arbetsbörda, i det den skulle få att afgöra icke blott alla vid densamma framkomna ärenden, utan jämväl sådana, som från nästföregående riksdag blifvit uppskjutna. Vidare kan mot den ifrågasatta anordningen anmärkas, att den icke alltid skulle vara ägnad att befordra en frågas allsidiga belysning. Till följd af skeende förändringar i statsrådets sammansättning skulle det nämligen ofta kunna inträffa, att det statsråd, som medverkat vid framläggandet af ett af Riksdagen uppskjutet förslag, icke komme i tillfälle att inför Riksdagen utveckla alla de skäl, som legat till grund för detsamma. Då man uppenbarligen icke kan begära, att det statsråd, som vid förslagets slutliga pröfning fungerade, skulle, därest det icke ansåge sig kunna godkänna detsamma, inför Riksdagen göra sig till tolk för den uppfattning, som föranledt förslagets framläggande, skulle följderna således blifva, att ett uppskjutet ärende komme i en ogynnsammare ställning

än öfriga frågor, som Kungl. Maj:t underställt Riksdagens pröfning. Slutligen vilja kommitterade framhålla, att det för en viktig frågas snara och tillfredsställande lösning kan innebära en bestämd fördel att få den pröfvad redan vid den riksdag, den först framkommer, äfven om det då föreliggande förslaget icke skulle lyckas tillvinna sig Riksdagens bifall på grund af mindre fullständig och nöjaktig utredning. Uti utskottets utlåtande liksom och under öfverläggningarna i kamrarna kunna nämligen sådana brister hos förslaget påvisas, att dess framläggande för Riksdagen, efter att hafva af Kungl. Maj:t *omarbetats*, skulle befinnas vara det mest önskvärda.

Då sålunda en rätt för Riksdagen att uppskjuta den slutliga pröfningen af föreliggande frågor till en kommande riksdag icke skulle medföra några väsentliga fördelar, men väl däremot vålla afsevärda olägenheter för riksdagsarbetet i dess helhet, hafva kommitterade icke funnit sig böra framlägga något i denna riktning gående förslag.

Kommitterades förslag.

Då kommitterade härefter öfvergå till att närmare redogöra för de särskilda åtgärder, som, enligt kommitterades mening, böra vidtagas för att Riksdagens arbete må kunna bättre och jämnare utföras, hafva kommitterade velat förutskicka den anmärkningen, att utgångspunkten för kommitterades arbete varit att, med upprätthållande af de principer, hvilka ligga till grund för det inom Riksdagen för närvarande tillämpade arbetssättet, endast föreslå sådana förändringar uti gällande bestämmelser, som för ändamålets uppnående synas kommitterade oundgängligen nödiga. Kommitterade hafva sålunda icke ansett sig böra ingå på någon pröfning af frågan, huruvida de arbetssystem, som tillämpas inom vissa främmande länders representationer, äro mera ägnade att befordra ärendenas snabba afgörande och arbetets jämna fördelning å riksdagstiden än det hos oss använda.

Såsom kommitterade uti sin ofvan lämnade kritik af det inom Riksdagen tillämpade arbetssättet framhållit, är det särskildt tvenne omständigheter, som, enligt kommitterades mening, fördröja och betunga Riksdagens arbete, nämligen dels svårigheten för Riksdagen att redan i början af sin samvaro kunna i önskvärd mån öfverblicka sitt arbetsmaterial och dels den ojämna fördelningen af ärendena mellan utskotten. Kommitterades uppgift har därför i första hand varit att tillse, huruvida och i hvad mån dessa olägenheter kunna undanröjas.

Begränsning af motions-tiden.

Förstnämnda omständighet sammanhänger, såsom kommitterade förut visat, på det närmaste med den för närvarande stadgade ordningen för motioners väckande inom Riksdagen. Frånvaron af bestämmelse,

att motion, föranledd af till Riksdagen efter dess öppnande aflåten kungl. proposition, äfvensom motion tillhörande tillfälligt utskott, skall väckas inom en viss tid för att kunna upptagas till behandling, har föranledt, att sådana motioner, ofta af stor omfattning och innebörd, alltjämnt framkomma under riksdagen, till och med under de sista veckorna af dess samvaro. Att detta förhållande skall inverka synnerligen hindrande på riksdagsarbetets planmässiga bedrivande, är alldeles uppenbart. Det har därför syntts kommitterade nödvändigt, att de uti § 55 riksdagsordningen gifna bestämmelserna angående motioners väckande underkastas en sådan omarbetning, att berörda missförhållande, såvidt möjligt undanröjes.

Hvad då först angår sådana motioner, som föranledas af kungl. propositioner, aflämnade efter Riksdagens öppnande, hafva kommitterade ansett, att åtskilligt skulle vara vunnit, därest en viss bestämd tid stadgades, inom hvilken sådana motioner måste väckas. Då det icke gärna kan med skäl ifrågasättas, att för dessa motioners afgifvande skulle erfordras längre tid, än som för närvarande i allmänhet finnes stadgad i fråga om motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, hafva kommitterade ansett, att tiden för ifrågavarande motioners afgifvande bör fastställas till tio dagar efter det vederbörande proposition blifvit till kamrarna öfverlämnad. En dylik bestämmelse tillvaro i grundlagen skulle i flera hänseenden vara ägnad att befordra ärendenas snabbare behandling inom utskotten. Sålunda skulle ett utskott mången gång kunna slutbehandla en fråga tidigare än för närvarande är fallet, då det ej behöfde afvakta väntade motioner i ämnet. Vidare skulle kunna undvikas den med gällande bestämmelser förenade olägenhet att, sedan ett utskott ägnat tid och arbete åt en frågas utredning och är nära att afgifva sitt betänkande, en motionär framkommer med ett nytt uppslag i ämnet, som nödvändiggör frågans upptagande till förnyad behandling i hela dess vidd. En dylik begränsning af motionstiden har syntts kommitterade så mycket mera befogad, som det måste anses innebära en oegentlighet, att motion, som föranledes af den så många frågor omfattande och betydelsefulla statsverkspropositionen, skall afgifvas inom tio dagar efter riksdagens öppnande, under det att motion i anledning af en under riksdagens lopp aflåten proposition i ett speciellt ämne, kan väckas huru lång tid som helst efter propositionens aflämnande.

Äfven i fråga om motioner, som tillhöra tillfälligt utskotts handläggning, torde en viss tid böra fastställas, inom hvilka dessa skola afgifvas. Särskildt med hänsyn till den successiva behandling, som

a) Motion
föranledd af
kungl. pro-
position.

b) Motion
tillhörande
tillfälligt ut-
skott.

dylika motioner skola undergå i kamrarna, måste detta anses synnerligen önskvärdt. Med det successiva behandlingssättet kan nämligen följa ett upprepadt kastande af frågan från den ena kammaren till den andra, hvarför dessa motioner kräfva för sitt afgörande betydligt längre tid än motioner i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling. Det kan därför icke vara annat än oegentligt, att sådana motioner skola få väckas, så länge Riksdagen är samlad. Under nuvarande förhållanden inträffar ofta, att motionärerna framkomma med sina framställningar så sent under riksdagen, att vederbörande utskott knappt hinner åstadkomma erforderlig utredning. Då den kammare, hvari motionen blifvit väckt, fattar ett positivt beslut i frågan och hänskjuter den till medkammarens pröfning, är tiden ofta så långt framskriden, att denna kammare icke hinner få frågan behandlad af utskott, utan nödgas antingen bifalla eller afslå förslaget utan erforderlig pröfning. Då härtill kommer, att de tillfälliga utskottens betänkanden under slutet af riksdagstiden hafva att trängas med ett stort antal viktiga och omfattande utlåtanden från de ständiga utskotten, är det uppenbart, att de uti dem afhandlade frågor, skola vid kamrarnas sammanträden komma i en särskildt ogynnsam ställning. Att dessa sent framkommande utskottsbetänkanden skola i hög grad bidraga till att öka kamrarnas redan förut allt för stora arbetsböda under slutet af riksdagen, ligger i öppen dag.

På grund af hvad ofvan anförts hafva kommitterade funnit sig böra föreslå, att en viss tid bestämmes, inom hvilken motion i ämne, tillhörande tillfälligt utskotts handläggning, skall afgifvas. Då det för såväl riksdagsarbetet i dess helhet, som för dessa motioners omsorgsfulla behandling är önskvärdt, att de väckas så tidigt som möjligt och i hvarje fall icke under den senare delen af riksdagens samvaro, hafva kommitterade, med nödig hänsyn tagen jämväl till den enskilde riksdagsmannens rätt, ansett, att motionstiden lämpligen bör bestämmas till trettio dagar från riksdagens öppnande, en bestämmelse, som under normala förhållanden skulle innebära, att motion i hithörande ämne kan afgifvas till midten af februari. Att denna tid bör vara fullt tillräcklig för motionens omsorgsfulla utarbetande, torde icke kunna med fog bestridas. Såsom kommitterade här nedan vilja visa, hafva kommitterade icke afsett att genom denna bestämmelse betaga enskild riksdagsman rätten att under vissa särskilda förhållanden väcka motion i hithörande ämne efter den ordinarie motionstidens utgång.

Då genom införandet af en bestämd motionstid i ofvan angifna fall motioner, som åsyfta ändringar uti förut afgifna motioner eller inne-

hålla nya uppslag uti de i dem afhandlade ämnen, icke skulle kunna afgifvas efter den ordinarie motionstidens utgång, skulle mot den föreslagna anordningen, såvidt den afser motioner, tillhörande tillfälligt utskott, möjligen kunna riktas den anmärkning, att den i praxis kunde leda därhän, att vederbörande motionärer, för att undvika misslagliga ändringsförslag, skulle uppskjuta aflämnandet af sina motioner till sista motionsdagen. Till förekommande af en sådan praxis skulle det därför vara nödigt att för ändringsförslags afgifvande fastställa en viss kortare tid efter den ordinarie motionstidens utgång i öfverensstämmelse med hvad som föreslagits skola gälla för afgifvande af motioner i anledning af under riksdagens lopp aflåtna kungl. propositioner, med hvilka för öfrigt förstnämnda motioner i viss mån kunna jämföras. Ehuru kommitterade icke vilja bestrida möjligheten af att en dylik praxis kan utveckla sig, hafva kommitterade dock icke ansett sig böra föreslå en sådan tilläggsbestämmelse. Visserligen kan man säga, att en motion, som hör under tillfälligt utskott, har en viss likhet med en kungl. proposition, i det båda innebära upptagande af en ny fråga, men denna formella likhet torde ej böra föranleda, att de med hänsyn till eventuella ändringsförslag skola likställas. Under det att den förra endast innebär ett önskemål i en viss fråga för en eller flere riksdagsmän, utgör ju den senare ett uttryck för regeringens uppfattning i ett visst fall och kan därför göra anspråk på Riksdagens uppmärksamhet i högre grad än ett af enskild riksdagsman framlagdt förslag. Härtill kommer, att medgifvandet af en dylik särskild motionstid skulle innebära en afvikelse från den regel, som gäller beträffande motioner, hvilka afse ändringar uti motioner, hörande under ständigt utskotts behandling. Ehuru dessa ofta hänföra sig till synnerligen stora och viktiga frågor, måste de dock enligt grundlagens bestämmelser väckas inom den ordinarie motionstidens utgång och någon särskild olägenhet häraf har icke försports. Vidare vilja kommitterade framhålla att, äfven om en motion tillhörande tillfälligt utskotts behandling väckes å sista motionsdagen, kammararens öfriga medlemmar dock icke äro betagna utvägen att få sina afvikande meningar till vederbörande utskott framförda. Vid motionens hänskjutande till utskott står det ju hvarje kammarledamot öppet, att mot det framställda förslaget rikta de anmärkningar och däri förordade ändringar, hvartill han kan finna anledning, under anhållan, att hans yttrande måtte åtfölja motionen till utskottet. Då härtill slutligen kommer, att utskottet, enligt hvad kommitterade ämna föreslå, skall äga full frihet att uti till dem hänskjutna propositioner och

motioner föreslå erforderliga ändringar och tillägg, torde frånvaron af en särskild motionstid för ändringsförslags afgifvande icke komma att medföra några som helst olägenheter.

Genom införande af en bestämd tid för väckande af motioner, som föranledas af under riksdagens lopp aflåtna kungl. propositioner äfvensom för motioner hörande under tillfälligt utskotts behandling, hafva kommitterade icke afsett att göra någon inskränkning i den för närvarande bestående rätten att, så länge riksdagen är samlad, väcka motion om ändring i rikets grundlagar samt i ämne, som rörer kammare enskildt. Då vidare sådana förhållanden kunna tänkas inträffa, som påkalla väckandet af motioner jämväl i andra frågor efter de ordinarie motionstidernas utgång, hafva kommitterade ansett, att den nu gällande bestämmelsen, att motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, må, utan hinder af att motionstiden tilländalupit, väckas, såvida den af redan inom någondera kammaren fattadt beslut eller annan under riksdagen inträffad händelse omedelbarligen föranledes, bör bibehållas och utsträckas att afse jämväl motion i ämne, som faller under tillfälligt utskotts behandling.

Kommitterade anse sig i detta sammanhang böra framhålla, att införandet af en bestämd tid för afgifvande af motioner i anledning af kungl. propositioner icke får anses innebära en förpliktelse för vederbörande utskott att i hvarje fall afvakta motionstidens utgång, innan utskottet upptager propositionen till behandling och däröfver afgifver sitt utlåtande. Visserligen torde detta i regel lämpligen böra ske för vinnande af tid och undvikande af nya öfverläggningar i ett redan debatteradt ämne, men, som känt är, kunna förhållanden ibland inträffa, som nödvändiggöra, att en proposition af Riksdagen behandlas med största skyndsamhet. Gifvet är, att i sådana fall vederbörande utskott icke bör afvakta motionstidens utgång, innan det afgifver sitt utlåtande.

Utsträckt
initiativ för
utskotten.

En naturlig konsekvens af kommitterades förslag att införa bestämda tider för afgifvande af motioner i anledning af kungl. propositioner och motioner i ämnen, som höra under tillfälligt utskotts behandling, är, att de utskott, hvilka för närvarande icke hafva rätt till initiativ, inom vissa gränser erhålla en sådan rätt. Enligt gällande bestämmelser äger konstitutionsutskottet fullständig förslagsrätt i grundlagsfrågor, bevillningsutskottet i bevillningsfrågor och bankoutskottet i frågor rörande föreskrifter om riksbankens förvaltning. På grund af denna sin förslagsrätt kunna dessa utskott icke blott framkomma med alldeles nya förslag i berörda ämnen, utan äga jämväl full frihet att

uti de till dem hänskjutna propositioner och motioner vidtaga de ändringar och göra de tillägg, hvartill de finna skäl föreligga. En sådan vidsträckt ändringsrätt tillkommer icke de öfriga utskotten inom Riksdagen. I saknad af förslagsrätt hafva dessa ansetts icke äga föreslå andra ändringar uti till dem hänvisade förslag än sådana, som inskränka sig till modifikationer eller jämkningar i vederbörande proposition eller motion. Då det emellertid under fortgången af utskottens arbete synnerligen ofta inträffar, att jämväl andra ändringar och tillägg finnas erforderliga, har den utvägen tillgripits, att motioner om dessa ändringar och tillägg genom utskottets försorg väckts i kamrarna. en utväg, som på grund af frånvaron af bestämda motionstider i ofvan angifna fall merändels stått öppen. Detta förfaringssätt, som naturligen innebär en i viss mån tidsödande omgång, kan gifvetvis icke tillämpas, sedan vissa bestämda tider för motioners afgifvande blifvit fastställda. Då det emellertid måste anses vara af synnerlig vikt, att utskotten må äga befogenhet att uti föreliggande förslag vidtaga nödiga ändringar, hafva kommitterade funnit sig böra, såsom en konsekvens af förslaget om bestämda motionstider, gifva vederbörande paragrafer i riksdagsordningen en sådan affattning att alla utskott, de ständiga såväl som de tillfälliga, erhålla möjlighet att uti de till deras handläggning hänskjutna propositioner och motioner göra sådana ändringar och tillägg, som, utan att innebära en omläggning af de grunder, på hvilka förslagen hvila, kunna finnas af behovet påkallade. Att däremot tillerkänna alla utskott fullständig förslagsrätt eller rätt att underkasta föreliggande förslag en sådan omarbetning, som skulle innebära ett öfvergifvande af de till grund för dem liggande principer, hafva kommitterade hvarken funnit önskvärdt eller lämpligt.

Såsom kommitterade ofvan framhållit, har man att söka en af de mest bidragande orsakerna till att riksdagsarbetet under slutet af sessionen antager en så forcerad karaktär uti den omständigheten, att ett stort antal kungl. propositioner, ofta i mycket viktiga och omfattande frågor, öfverlämnas till Riksdagen först under den senare delen af dess samvaro. Uti hvilken utsträckning detta äger rum hafva kommitterade redan förut påvisat. Hvad särskildt de båda sistförflutna riksdagarna beträffar, torde det vara obestridligt, att de många viktiga kungl. propositioner, som under riksdagstidens senare hälft framkommo, framför annat bidrogo till att arbetsbördan vid dessa riksdagar blef särskildt tung och tryckande. Att åtskilligt skulle kunna vinnas, därest kungl. propositioner kunde tidigare än som för närvarande i allmänhet är fallet öfverlämnas till Riksdagen, lider icke något som helst tvifvel. Det skulle därför möjligen kunna ifrågasättas, huruvida

Tid för propositioners aflåtande.

icke, i likhet med hvad som föreslagits skola gälla ifråga om motioner, en bestämd tid borde fastställas, efter hvilken kungl. propositioner icke finge annat än i undantagsfall till Riksdagen aflåtas. Då emellertid en dylik bestämmelse skulle innebära en icke oväsentlig inskränkning uti Konungens konstitutionella rättigheter och det dessutom måste anses vara af synnerlig vikt, att regeringen, hvilken icke alltid är i stånd att på förhand öfverblicka alla de frågor, som böra till Riksdagen hänskjutas, icke betages rätten att, närhelst sådant af förhållandena påkallas, till Riksdagen framkomma med framställningar, hafva kommitterade icke funnit sig böra föreslå någon i denna riktning gående bestämmelse. Med hänsyn till den stora roll de kungl. propositionerna spela för riksdagsarbetets snabba och planmässiga bedrifvande, hafva kommitterade dock ansett sig böra uttala önskvärdheten däraf, att kungl. propositioner, särskildt i större och mera omfattande frågor, i regel icke öfverlämnas till Riksdagen under senare delen af dess samvaro.

Ändringar i
utskottens
organisation.

Efter att i det föregående hafva redogjort för de åtgärder, som enligt kommitterades mening, böra vidtagas för att Riksdagen och dess delegationer må kunna tidigare, än nu är fallet, öfverblicka sitt arbetsmaterial och därigenom blifva i stånd att på ett mera planmässigt sätt ordna och bedrifva sitt arbete, återstår för kommitterade att undersöka, hvilka åtgärder böra tillgripas för att råda bot på den andra stora olägenhet, som vidlåder det inom Riksdagen tillämpade arbetsättet, nämligen ärendenas ojämna fördelning mellan utskotten. Innan kommitterade ingå på en närmare redogörelse för de olika utvägar, som därvid kunna tänkas ifrågakomma, anse sig kommitterade böra förutskicka några korta antydningar rörande det svenska utskottsväsendets allmänna karaktär och utveckling.

Som bekant företer det svenska utskottsväsendet i åtskilliga hänseenden skiljaktigheter från de system för ärendenas beredning, som tillämpas i flertalet främmande länder med tvåkammersystem. Den förnämsta olikheten består däri, att de flesta ärenden hos oss beredas uti vissa bestämda, för båda kamrarna gemensamma utskott, under det att i utländska representantförsamlingar ärendenas beredning vanligen verkställas särskildt inom hvardera kammaren för sig. En annan väsentlig olikhet mellan det hos oss tillämpade utskottsväsendet och det i vissa främmande länder brukliga är, att hos oss gälla fastare bestämmelser både med afseende å utskottens bildande och deras arbetsätt än i allmänhet brukar vara fallet. Dessa för det svenska utskottsväsendet

utmärkande drag hafva sin grund i en lång historisk utveckling. Bestämmelserna om att viktigare riksdagsärenden skola beredas af delegationer, sammansatta af representationens särskilda afdelningar, leda sålunda sitt ursprung från 1600-talet. Hvad de ständiga utskottens antal och sammansättning beträffar, funnos fyra af dem, nämligen statsutskottet, bevillningsutskottet, bankoutskottet och lagutskottet redan under 1700-talet, medan konstitutionsutskottet tillkom samtidigt med det nuvarande statsskickets införande.

Uti 1810 års riksdagsordning stadgades med afseende å ärendenas beredning, att alla allmänna frågor, hvarmed förstods sådana, som kunde eller borde komma under samtliga riksens ständers öfverläggning och pröfning, skulle undergå förberedande behandling i utskott, som voro för alla fyra stånden gemensamma. Vid hvarje riksdag skulle vissa sådana utskott tillsättas, nämligen dels de ännu bibehållna ständiga utskotten, med i hufvudsak samma befogenheter, som enligt nu gällande riksdagsordning tillkomma dem, dels ock allmänna besvärs- och ekonomiutskottet för upptagande af sådana mål, i afseende å hvilka Riksdagen enligt § 89 regeringsformen endast hade petitionsrätt. Sådana allmänna frågor, hvilka icke enligt grundlagens bestämmelser hörde under visst bestämdt utskott, kunde hänvisas antingen till allmänna besvärs- och ekonomiutskottet eller till något af de öfriga utskotten. I praxis blefvo emellertid dessa bestämmelser tillämpade så, att alla ärenden, som icke uttryckligen voro hänlagda under annat utskott, i regel kommo att behandlas af allmänna besvärs- och ekonomiutskottet. Det nu angifna sättet för ärendenas beredning var dock ej för alla fall ovillkorligt bindande. Där ständerna funno sådant erforderligt, kunde de tillsätta flera utskott, och för behandling af sådana ärenden, som berörde två eller flera utskotts verksamhetsområden, kunde dessa genom deputerade sammanträda till gemensamma öfverläggningar.

Då ständsrepresentationen år 1866 afskaffades och tvåkammar-systemet infördes, ansåg man sig jämväl böra vidtaga vissa ändringar uti det bestående utskottsväsendet. Då man, enligt hvad motivén till 1866 års riksdagsordning gifver vid handen, icke ville öfvergifva det dittills tillämpade sättet för ärendenas beredning, hvilket ägde förtjänsten att vara pröfvadt och med ledning af en lång erfarenhet utbildadt och förbättradt, ansåg man sig böra bibehålla såsom ständiga och för båda kamrarna gemensamma: konstitutionsutskottet, statsutskottet, bevillningsutskottet, bankoutskottet och lagutskottet. Däremot fann man sig böra afskaffa allmänna besvärs- och ekonomiutskottet och införa ett nytt system för beredningen af sådana frågor, som dit-

tills i regel tillhört detta utskotts behandling. Enligt bestämmelserna i den nya riksdagsordningen skulle nämligen endast de frågor, som på grund af uttryckligt stadgande tillhörde de ständiga utskottens verksamhetskrets, kunna blifva föremål för behandling i utskott gemensamma för Riksdagens båda kamrar. Väcktes åter i någondera kammaren fråga, som icke tillhörde de ständiga utskotten, men vore af beskaffenhet, att utskotts yttrande däröfver erfordrades, skulle för densammas behandling ett tillfälligt utskott inom kammaren tillsättas. Grunden till den vidtagna förändringen var, enligt hvad motiven till den nya riksdagsordningen utvisa, olämpligheten af ett ovillkorligt stadgande om uppdrag åt samma personer att utreda alla de olikartade frågor, som tillhörde allmänna besvärs- och ekonomiutskottets handläggning. Ett annat, i motiven icke uttaladt skäl till förändringen torde hafva varit en önskan att pröfva, huruvida icke det system för ärendenas beredning, som användes i åtskilliga främmande länder med tvåkammar-system, vore mera än det hos oss tillämpade ägnadt att befordra frågornas behöriga utredning.

Man finner sålunda, hurusom för ärendenas beredning inom den svenska riksdagen tillämpas tvenne från hvarandra helt skilda system, af hvilka det ena, anordningen med ständiga och för båda kamrarna gemensamma utskott, är resultatet af en lång parlamentarisk utveckling, och det andra, anordningen med tillfälliga, inom hvardera kammaren tillsatta utskott, en skapelse i samband med tvåkammar-systemets införande. Då kommitterade nu gå att undersöka, hvilka åtgärder böra tillgripas för undanröjande af de olägenheter, som vidlåda vårt utskottsväsen, torde det därför vara skäl att först tillse, huruvida någon förändring bör vidtagas med afseende å de olika system för ärendenas beredning, som hos oss användas.

Ständiga
utskott.

Hvad då först angår de ständiga och för båda kamrarna gemensamma utskotten, torde ingen vilja bestrida, att dessa visat sig medföra synnerligen stora fördelar för riksdagsarbetet i dess helhet. Genom den anordningen, att vissa med hvarandra närbesläktade ärenden skola, efter en i grundlagen angifven fördelning, hänvisas till på förhand bestämda utskott, som endast hafva att taga befattning med sådana ärenden, vinnes den stora fördelen, att ärenden af likartad beskaffenhet kunna få en så långt möjligt är likformig behandling, äfvensom att kamrarna kunna vid de omedelbart efter riksdagens början skeende utskottsvälen i hvarje utskott invälja sådana personer, som äro bäst förtrogna med de frågor utskottet har att behandla. Härtill kommer, att ärendenas beredning i utskott, som äro för båda kamrarna gemen-

samma, måste i högst väsentlig mån bidraga till att underlätta samarbetet dem emellan. Då nämligen de olika synpunkter, som i vissa frågor tilläfvarens förefinnas inom kamrarna, kunna redan vid ärendenas förberedande behandling göras gällande, följer däraf, icke blott att utredningarna skola vinna i allsidighet och grundlighet, utan äfven att större möjlighet skall förefinnas för åstadkommande af sådana förslag, som kunna tillvinna sig båda kamrarnas bifall. Med hänsyn till de synnerligen beaktansvärda fördelar de ständiga och gemensamma utskotten sålunda erbjuda, torde det vara uppenbart, att man icke bör rubba de grunder, hvarpå detta system hvilar, äfven om i öfrigt vissa förändringar med afseende å dessa utskotts antal och inbördes befogenheter finnas önskvärda eller nödiga.

Råder icke någon meningsskiljaktighet därom, att de ständiga och gemensamma utskotten böra bibehållas, torde detta däremot vara fallet hvad de tillfälliga utskotten angår. Frågan om dessa utskotts nytta och lämplighet har varit ganska mycket omdebatterad och, såsom kommitterade ofvan omnämnt, hafva förslag om deras afskaffande och ersättande med ett eller flera ständiga utskott vid åtskilliga tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning. De skäl, som därvid anförts emot de tillfälliga utskottens lämplighet, hafva hufvudsakligen varit följande. Anledningen till allmänna besvärs- och ekonomiutskottets afskaffande och ersättande med tillfälliga utskott har varit en önskan att få alla de olikartade frågor, som tillhörde det förra utskottets behandling, handlagda af speciellt sakkunniga personer. Denna önskan har emellertid icke blifvit förverkligad. På grund af det stora antal motioner, som i hithörande ämnen pläga väckas, samt kamrarnas obenägenhet att utan remiss till utskott låta en fråga förfalla, skulle nämligen tillsättandet af ett tillfälligt utskott af sakkunniga personer för hvarje fråga eller grupp af sammanhängande frågor hafva ledt därhän, att dessa utskotts antal blifvit synnerligen stort. För att undvika detta hafva kamrarna i stället vid början af hvarje riksdag brukat tillsätta endast ett fåtal tillfälliga utskott och till dessa hafva hänvisats icke blott redan väckta motioner, utan jämväl sådana, som under riksdagens fortgång afgifvas. Följden häraf har emellertid blifvit, att de tillfälliga utskotten i viss mån erhållit karaktär af ständiga utskott och med afseende å mångfalden af de olikartade ärenden, som komma under deras behandling, föga skilja sig från det gamla ekonomiutskottet, som arbetade på flera afdelningar. Då de tillfälliga utskotten följaktligen icke kommit att motsvara de förväntningar, man vid deras inrättande hyst, tala alla skäl för att de åter afskaffas och ersättas af ett eller

Tillfälliga
utskott.

flera ständiga och för båda kamrarna gemensamma utskott, hvilka med afseende å såväl sammansättning som arbetssätt äga obestriddliga fördelar framför de tillfälliga. Sålunda kan sammanjämkning af de inom kamrarna rådande meningarna lättare ske, om ärendena behandlas i ständigt utskott, än om sådan skall åstadkommas; efter det någondera kammaren redan fattat sitt beslut; och för frågans snabbare afgörande är beredningen i ständigt utskott att föredraga, då man därigenom slipper från det tidsödande successiva behandlingssätt, som för närvarande är stadgadt. Slutligen har såsom skäl för de tillfälliga utskottens afskaffande framhållits, bland annat, att icke ringa olägenhet uppkommit däraf, att två olika system för ärendenas beredning tillämpas. Frågor af den blandade natur, att de, enligt förut gällande riksdagsordning, behandlades i sammansatt stats- och ekonomiutskott eller sammansatt lag- och ekonomiutskott, måste nämligen nu upptagas af stats- eller lagutskottet, då ständiga och tillfälliga utskott ej kunna med hvarandra sammanträda. På grund häraf och då motionärerna för att få sina förslag behandlade af ett ständigt utskott ofta förbinda dem med frågor, som med förslagen ej äga omedelbart sammanhang, hafva stats- och lagutskotten kommit att i allt högre grad betungas med behandling af frågor, som ej tillhöra deras egentliga verksamhetskrets.

Gent emot dessa skäl för de tillfälliga utskottens afskaffande och ersättande med ett eller flere ständiga utskott har invändts, att från synpunkten af en god beredning af ärendena väsentliga företräden måste tillerkännas den nuvarande anordningen, då kamrarna äga att bestämma de tillfälliga utskottens både antal och sammansättning, allt efter ärendenas olika beskaffenhet. Det eller de ständiga utskott, som skulle träda i stället för de tillfälliga, måste ju tillsättas vid riksdagens början före motionstidens utgång, utan att någon hänsyn därvid kan tagas till de motioner i hithörande ämnen, som sedermera under riksdagens lopp komma att afgifvas. Skulle de tillfälliga utskotten ersättas af ett enda ständigt utskott, måste detta bestå af ett så stort antal ledamöter, att det kan arbeta på flera afdelningar. Ett dylikt utskott skulle emellertid komma att arbeta synnerligen tungt och kan icke erbjuda samma garantier för en god utredning, som de tillfälliga utskotten, hvilkas hela personal utan ombyte och afbrott ägnar sig åt de föreliggande uppgifterna. Äfven mot inrättandet af två eller flera ständiga utskott i stället för de tillfälliga, tala åtskilliga skäl. Sålunda möter det synnerligen stora svårigheter att finna en tillfredsställande fördelningsgrund för bestämmande af till hvilket

af dessa utskott hvart och ett af ifrågavarande ytterst olikartade ärenden skall hänvisas. Dessa svårigheter komma att blifva så mycket större, som det blifver nödvändigt att afgränsa dessa nya ständiga utskotts verksamhetsområden, icke blott sins emellan utan äfven gent emot de förutvarande ständiga utskotten. Att ärendenas beredning i ständigt utskott är mera ägnadt att befördra en snabb lösning af frågorna är visserligen sant, men i många fall äro de frågor, som handläggas af tillfälligt utskott, icke af den beskaffenhet, att de kräfva ett så snabbt och direkt afgörande, som frågor behandlade af ständigt utskott. Och då hufvudsaken är, att ärendena erhålla en noggrann och allsidig pröfning, innebär den omständigheten, att sammanjämkning af olika beslut är svårare att åstadkomma i afseende å frågor, som handlagts af tillfälligt utskott, icke någon synnerlig olägenhet för Riksdagen. Omogna förslag kunna lätt bortsofras af den kammare, i hvilken de först väckas, och medkammaren därigenom besparas arbetet att med dem taga befattning. De olägenheter, som följa däraf, att olika system för ärendenas beredning tillämpas, kunna icke undvikas genom inrättande af ständiga utskott i stället för de tillfälliga. Samma äflan, som nu äger rum att få en väckt motion hänvisad till ständigt utskott, kommer fortfarande att göra sig gällande, då det eller de ständiga utskott, som skola ersätta de tillfälliga, lätt komma att blifva en sump, hvori kastas alla motioner, som icke tagit bestämd karaktär af statsreglerings- eller lagfrågor. Hvad slutligen angår den påstådda fördelen, att ständigt utskott kan sammansättas med annat ständigt utskott, så är det en känd sak, att systemet med sammansatta utskott hör till det mest tyngande i riksdagsmaskineriet, hvarför skäl icke förefinnes att utsträcka detsamma.

Såsom af det ofvan anförda framgår hafva åtskilliga tungt vägande skäl andragits såväl mot som för de tillfälliga utskottens bibehållande. Att dessa utskott icke kommit att utveckla sig i den riktning man ursprungligen tänkt sig och att deras verksamhetsområde blifvit mindre, än afsetts, torde icke kunna bestridas. Likaså måste man ock medgifva, att den tillfälliga utskottsinstitutionen, sådan den för närvarande gestaltat sig, är i vissa hänseenden behäftad med olägenheter, som icke vidlåda de ständiga utskotten. Att af dessa omständigheter draga den slutsatsen, att de tillfälliga utskotten böra afskaffas och ersättas af ett eller flera ständiga utskott af samma typ som det gamla allmänna besvärs- och ekonomiutskottet, torde dock icke vara riktigt. Såsom ofvan påvisats, skulle därigenom ingalunda kunna vinnas, hvad som därmed åsyftas. Frånsedt det olämpliga uti att återupplifva en

på grund af långvarig erfarenhet utdömd institution, äga, enligt kommitterades mening, de skäl, som föranledde allmänna besvärs- och ekonomiutskottets afskaffande och de tillfälliga utskottens inrättande, fortfarande giltighet. Härtill kommer, att detta system är särskildt lämpligt med hänsyn till Andra Kammaren med dess större ledamotsantal. Då nämligen uti denna kammare väckes ett betydligt större antal motioner i ämnen, som tillhöra tillfälligt utskott, än i Första Kammaren, kunna de ledamöter, som icke erhållit plats i de ständiga utskotten, tagas i anspråk för ifrågavarande motioners utredning. Vid sådant förhållande och då man icke bör öfvergifva en hittills pröfvad form för riksdagsärendenas behandling, vid hvilkens begagnande riksdagens ledamöter vunnit allt mera vana och erfarenhet, såframt det icke kan med säkerhet påvisas, att en annan anordning erbjuder väsentligt större fördelar, hafva kommitterade funnit det vara med klok för- tänksamhet mest öfverensstämmande att icke föreslå någon förändring med afseende å de tillfälliga utskotten.

Omorganisa-
tion af de
ständiga ut-
skotten.

Då kommitterade sålunda kommit till det resultat, att de tillfälliga utskotten böra i sitt nuvarande skick bibehållas, hafva kommitterade haft att taga i öfvervägande, hvilka förändringar med afseende å de ständiga utskotten böra vidtagas för undanröjande af de olägenheter, som för närvarande vidlåda dessa utskotts verksamhet. Såsom kommitterade förut framhållit, hafva dessa framför allt sin grund uti arbetsmaterialets ojämna fördelning, som gör, att vissa bland utskotten kommit att få en alltför tung arbetsbörd, under det andra hafva ringa eller jämförelsevis lindrigt arbete. För att råda bot på detta missförhållande, kunna tvenne olika utvägar tänkas, nämligen dels en öfverflyttning af ärenden från de mest betungade bland utskotten till dem, som äro mindre öfverhopade med göromål, dels en ökning af utskottens antal. Då såsom förut framhållits, utgångspunkten för kommitterades arbete varit att icke föreslå andra förändringar uti bestående förhållanden än sådana, som för ändamålets uppnående finnas oundgängligen nödiga, hafva kommitterade i första hand velat tillse, huruvida och i hvad mån de bestående missförhållandena kunna genom den förstnämnda utvägens anlitande undanröjas. Skulle det därvid visa sig, att hvad på denna väg står att vinna icke kan anses tillräckligt, får man taga i öfvervägande, i hvilken utsträckning en ökning af utskottens antal bör äga rum.

Öfverflytt-
ning af
ärenden.

Såsom kommitterade förut framhållit, är det statsutskottet och lagutskottet, som hafva den ojämförligt tyngsta arbetsbördan bland

utskotten och som framför andra äro i behof af en minskning uti sina göromål, därest de skola kunna fullgöra sina åligganden på ett för riksdagsarbetet i dess helhet tillfredsställande sätt. Detta missförhållande synes också, enligt hvad erfarenheten gifver vid handen år från år blifva större. Bevillningsutskottets arbete är af en sådan omfattning, att någon ökning däruti icke gärna kan ifrågasättas. Af de båda öfriga utskotten torde däremot konstitutionsutskottet kunna utan större olägenhet tåla en tillökning uti sina göromål och en utvidgning af bankoutskottets verksamhetsområde kan icke blott lämpligen genomföras, utan måste till och med anses önskvärd. Kommitterades uppgift måste under sådana förhållanden blifva att undersöka, huruvida och i hvilken omfattning en öfverflyttning af ärenden från stats- och lagutskotten till konstitutions- och bankoutskotten kan ske utan att dessa utskotts allmänna karaktär därigenom undergår någon mera väsentlig förändring.

Hvad då först angår *statsutskottet*, hvars allmänna uppgift, enligt § 53 regeringsformen och § 39 riksdagsordningen, är att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof, äro, som bekant, dess göromål af synnerligen skiftande natur. Bland alla de olika ärenden, som komma under utskottets behandling, intaga statsregleringsfrågorna främsta rummet och det är befattningen med dessa frågor, som gifver utskottet dess allmänna karaktär. De öfriga ärenden utskottet har att handlägga, äro, om än i och för sig viktiga, dock af underordnad betydelse i förhållande till de rena statsregleringsfrågorna. Då det måste ligga vikt uppå, att alla frågor, som röra statsregleringen eller därmed stå i ett oskiljaktigt sammanhang, erhålla en så långt möjligt är enhetlig behandling, är det gifvet, att kommitterade vid sin undersökning rörande hvilka ärenden lämpligen kunna från statsutskottet till annat utskott öfverflyttas, i första hand riktat sin uppmärksamhet på sådana ärenden, som icke sammanhånga så nära med statsregleringen, att de fortfarande böra hos statsutskottet bibehållas.

Bland dylika, af statsutskottet för närvarande handlagda ärenden, hvilka kunna utan några särskilda olägenheter afskiljas från detta utskott och hänläggas under bankoutskottet, hafva kommitterade i främsta rummet fäst sig vid de rena riksgäldsärendena, d. v. s. sådana ärenden, som i egentlig mening röra granskningen, utredningen och uppgifvandet af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning. Till denna grupp af ärenden höra sålunda alla frågor rörande föremålen för riksgäldskontorets verksamhet, riksgäldskontorets skulder och fordringar för utlämnade lån,

Riksgälds-
ärenden.

riksgäldskontoret åliggande utbetalningar, innefattande af Riksdagen beslutade utgifter, med statsregleringen gemenskap ägande utgifter, på riksgäldskontoret anvisade kreditiv, riksdags- och revisionskostnader, aflöningar, förvaltningsutgifter m. m., riksgäldskontorets inkomster och öfriga tillgångar utom lånefordringarna, redovisningen af de till riksgäldskontoret ingående medel, riksgäldskontorets styrelse, fullmäktiges sammankomster samt särskilda åligganden och uppdrag, betjäningen vid riksgäldskontoret, behandlingen af frågor rörande tjänsteförsummelser m. m., pensioneringen af riksgäldskontorets betjäning samt riksgäldskontorets aflönings- och pensionsstater, allt frågor, hvarom bestämmelser inflyta uti det reglemente för riksgäldskontoret Riksdagen hvarje år fastställer. Vidare höra hit fullmäktiges berättelse angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning äfvensom statsrevisorernas berättelse om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning. Visserligen äro dessa ärenden, hvilka för närvarande jämte vissa andra mera omfattande frågor handläggas å statsutskottets riksgäldsafdelning, icke så synnerligen talrika och kräfva ej heller någon mera afsevärd tid för sin behandling, men deras öfverförande till annat utskott skulle dock alltid innebära en icke oväsentlig lättnad för statsutskottet. Då härtill kommer, att dessa ärendens öfverflyttning till bankoutskottet skulle medföra den stora fördelen, att alla frågor rörande Riksdagens båda penningverk, riksbanken och riksgäldskontoret, mellan hvilka en samverkan i vissa afseenden alltid måste äga rum, skulle komma att behandlas af ett och samma utskott, hafva kommitterade icke tvekat föreslå en öfverflyttning af ifrågakvarande ärenden från statsutskottet till bankoutskottet. Någon olägenhet torde däraf icke behöfva uppkomma, då statsutskottet allt fortfarande skall hafva att pröfva, huruvida en statsutgift bör bestridas med skattemedel eller upplånta medel. I förhållande till bevillningsutskottet intager ju statsutskottet redan nu den ställningen att, sedan detsamma uppgifvit, huru mycket utöfver de fasta inkomsterna, som skall utgöras genom bevillningar, bevillningsutskottet har att utreda, på hvad sätt anskaffningen af medel genom bevillning skall ske, samt att till Riksdagen afgifva förslag till bevillningsstadgar. På samma sätt låter det sig, enligt kommitterades åsikt, mycket väl göra, att under det att statsutskottet i de särskilda fallen utreder och uppgifver, huruvida en statsutgift helt eller delvis bör bestridas af lånemedel, banko- och riksgäldsutskottet, som bankoutskottet efter ifrågakvarande ärendens öfvertagande lämpligen bör benämnas, afgifver förslag till reglementariska föreskrifter rörande

upplåning af medel, som kunna vara tillgängliga, då behofven skola fyllas.

En annan grupp af ärenden, som, enligt kommitterades åsikt, lämpligen kunna afskiljas från statsutskottet och hänläggas under banko- och riksgäldsutskottet, utgöres af ärenden rörande pensionsväsendet. Visserligen skulle mot dessa ärendens öfverflyttning från statsutskottet kunna invändas, att pensionsfrågor i allmänhet stå i ett så nära samband med aflöningsfrågor, att de böra behandlas af samma utskott, som har att handlägga dessa senare. Såvidt kommitterade kunnat finna, bör emellertid denna invändning icke tillmätas någon betydelse. I själfva verket är nämligen det samband, som råder mellan pensionsfrågor och aflöningsfrågor, icke af den beskaffenhet, att därvid bör fästas något större afseende. Ty äfven om aflöningsarna i visst hänseende ligga till grund för pensionsbeloppen, så inverkar detta icke på statsregleringen eller de särskilda lönestaterna, hvilka bestämmas alldeles oberoende af om pension medföljer tjänsten eller icke; och detta är af så mycket större betydelse numera, sedan man börjat genom bestämd lagstiftning fastslå grunderna för pensionerna, under det att lönerna äro beroende af statsregleringsbestämmelser. Kommitterade hafva emellertid icke förbisett, att vissa pensionsstater äro på ett alldeles särskildt sätt förbundna med vissa statsinstitutioner och därför upptagna å de hufvudtitlar, till hvilka dessa institutioner höra; och kommitterade vilja ej heller från dessa hufvudtitlar utsöndra pensionsfrågorna och undandraga dessa statsutskottets behandling. Den öfverflyttning kommitterade åsyfta afser endast de pensions- och indragningsstater, som ingå under riksstatens tionde hufvudtitel. Hvad denna hufvudtitel angår, intager den en alldeles fristående ställning till de öfriga hufvudtitlarna och kan utan några som helst olägenheter mycket väl afskiljas från statsutskottets behandling. De å denna hufvudtitel utgående anslag äro nämligen icke af den betydelse, att de nämnvärdt inverka på statsregleringen, och statsutskottet behöfver därför icke genom denna hufvudtitels öfverförande till annat utskott förlora den öfverblick öfver budgeten utskottet bör äga. Att banko- och riksgäldsutskottet skall med fördel kunna handlägga ifrågavarande ärenden, därom råder icke något tvifvel. Redan nu har ju detta utskott att behandla frågor angående pensioner åt riksbankens personal och, därest kommitterades förslag om riksgäldsärendenas hänläggande under utskottet vinner bifall, kommer detta äfven att blifva fallet med frågor rörande pensioner åt riksgäldskontorets tjänstemän och vaktbetjante. Man har således alla skäl att förvänta, att erforderlig sakkunskap uti ifrågavarande ämnen icke skall inom

Pensions-
ärenden.

utskottet saknas. Då härtill kommer, att de å tionde hufvudtiteln förekommande frågor, hvilka för närvarande handläggas å statsutskottets första utgiftsafdelning, kräfva ganska mycken tid för sin behandling och deras öfverförande till annat utskott följaktligen skulle innebära en väsentlig lättnad uti statsutskottets arbetsbörda, hafva kommitterade funnit sig böra föreslå, att hela denna hufvudtitel öfverflyttas från statsutskottet till banko- och riksgäldsutskottet. En gifven följd af denna öfverflyttning är, att jämväl lagstiftningen angående pensionsväsendet, som för närvarande behandlas af statsutskottet, hänlägges under banko- och riksgäldsutskottet.

Bland öfriga till statsutskottet hörande ärenden finnas icke några, som kunna öfverföras till banko- och riksgäldsutskottet utan att detta utskotts allmänna karaktär därigenom skulle förändras.

Kommitterade hafva härefter haft att undersöka, huruvida några bland de af statsutskottet för närvarande behandlade frågor lämpligen kunna öfverflyttas till konstitutionsutskottet. Såvidt kommitterade kunnat finna, är detta emellertid icke fallet. Visserligen skulle man kunna, såsom någon gång varit föreslaget, ifrågasätta, att en sådan öfverflyttning ägde rum af statsutskottets befattning med statsrevisorernas berättelse öfver granskningen af statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning, i synnerhet som därigenom skulle kunna beredas bättre sammanhang och ökad betydelse åt den konstitutionella granskningen. Men då det å andra sidan icke kan bestridas, att granskningen af statsrevisorernas berättelse ofta tjäna statsutskottet till god ledning och äfven utöfvar ett icke oviktigt inflytande vid bedömandet af anslagskrafven å de olika hufvudtitlarna, särskildt då det gäller att iakttaga nödiga indragningar och besparingar eller att bestämma de villkor, under hvilka anslagen skola utgå, hafva kommitterade ansett lämpligt, att statsutskottet fortfarande bör verkställa ifrågavarande granskning, i synnerhet som andra ärenden i tillräcklig omfattning förefinnas, som kunna från utskottet flyttas.

Bland de ärenden, som af statsutskottet för närvarande handläggas, finnas nämligen åtskilliga andra, hvilka kunna utan några som helst olägenheter från utskottet afskiljas. Sådana ärenden äro frågor angående dispositionen och förvaltningen af kronans domäner och skogar, försäljning, styckning, afsöndring, utbyte, utarrendering och annan upplåtelse af fast egendom, skatteköp, kronans jordägarandel i gruffyndigheter, nybyggen, renbetesrätt, byggnader, som ej äro för särskilda statsändamål upplåtna, efterskänkande af kronans rätt till danaarf jämte åtskilliga

andra frågor. Samtliga dessa ärenden, hvilka ej stå i något närmare sammanhang med statsregleringen, skulle, enligt kommitterades mening, mycket väl kunna frantagas statsutskottet, hvars arbetsbörda därigenom skulle i afsevärd mån lättas. Då emellertid ett öfverförande af sådana ärenden till konstitutionsutskottet eller banko- och riksgäldsutskottet skulle medföra en förryckning uti dessa utskotts karaktär, hafva kommitterade icke kunnat föreslå deras öfverflyttning till något af dessa utskott. Kommitterade ämnade emellertid längre fram föreslå ett annat sätt för afskiljande från utskottet af de flesta bland ifrågavarande ärenden.

Då kommitterade härefter hafva att yttra sig om hvilka frågor lämpligen kunna öfverföras från *lagutskottet* till konstitutionsutskottet samt banko- och riksgäldsutskottet, vilja kommitterade förutskicka den anmärkningen, att någon bestämd princip att följa för uppdelning af de under lagutskottets behandling fallande ärenden i sådana, som äro af natur att böra af utskottet behandlas, och sådana, som utan olägenhet kunna därifrån afsöndras, icke stått kommitterade till buds på samma sätt som då det gällde att bedöma, hvilka ärenden, som kunde från statsutskottet afskiljas. Lagutskottets uppgift att utarbete de från kamrarna remitterade förslag till civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolagarnas förbättring är nämligen icke bestämd på samma sakligt enhetliga sätt som statsutskottets, utan mera med hänsyn till ärendenas formella beskaffenhet. Under sådana förhållanden är det uppenbart, att vissa svårigheter alltid skola uppstå för ett sakligt bedömande af hvilka ärenden äro af beskaffenhet att de lämpligen kunna från lagutskottet afskiljas. Frågan härom måste gifvetvis i främsta rummet bedömas med hänsyn till det utskotts allmänna karaktär, till hvilket öfverföringen skall ske. I nu föreliggande fall hafva kommitterade följaktligen haft att undersöka, huruvida bland de af lagutskottet för närvarande handlagda ärenden finnas några, som äga ett sådant samband med de frågor, som af konstitutionsutskottet samt banko- och riksgäldsutskottet behandlas, att de lämpligen kunna under dessa utskott hänläggas.

Bland alla de olika ärenden, som enligt gällande bestämmelser behandlas af lagutskottet, torde det knappast finnas mer än en enda större grupp, som lämpligen kan till konstitutionsutskottet öfverflyttas, nämligen frågor angående kommunallagstiftningen. Hvad denna beträffar, kan den sägas intaga en mellanställning mellan den allmänna lagstiftningen och grundlagstiftningen. Till lagutskottets öfriga uppgifter står den icke i sådant samband, att den med nödvändighet behöfver af detta utskott

Kommunal-
lagstift-
ningen m. m.

behandlas. Däremot kunna åtskilliga skäl andragas, som tala för att dessa frågor hänläggas under konstitutionsutskottet. Som bekant utgör den kommunala lagstiftningen underlaget för vårt nuvarande representationsskick och detta skulle äfven fortfarande komma att blifva fallet, särskildt hvad Första Kammarens bildande beträffar, därest det hvilande rösträttsförslaget varder slutligen antaget. Det samband, som sålunda förefinnes mellan grundlagens bestämmelser och den kommunala lagstiftningen, talar gifvetvis för att denna lagstiftning handläggas inom samma utskott, som har att behandla grundlagsfrågor. Härtill kommer, att den kommunala lagstiftningen i åtskilliga hänseenden företer vissa formella likheter med grundlagstiftningen, hvarför dess behandling af konstitutionsutskottet jämväl ur denna synpunkt kan synas önskvärd. Under sådana förhållanden och då dessa ärendens afskiljande från lagutskottet skulle medföra en icke oväsentlig lättnad i detta utskotts arbetsbörda, hafva kommitterade funnit sig böra föreslå, att alla frågor angående stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af kommunallagarna skola öfverföras från lagutskottet till konstitutionsutskottet.

Någon annan större grupp af lagar än den nu nämnda synes icke lämpligen böra öfverflyttas från lagutskottet till konstitutionsutskottet. En sådan öfverflyttning torde däremot böra äga rum med några mera speciella lagstiftningsfrågor, hvilka hafva konstitutionell innebörd. Sådana frågor äro de, som angå stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande statsrådets ansvarighet, om förvärfvande och förlust af medborgarrätt, om rikets vapen och flagga samt om allmänt kyrkomöte. Ehuru dessa frågors afskiljande från lagutskottet icke är ägnadt att i någon vidare mån lätta utskottets arbetsbörda, har det dock syntts kommitterade lämpligt att, då en omläggning af ärendena mellan utskotten skall ske, dessa frågor hänläggas under konstitutionsutskottet, till hvilket de på grund af sin natur mera höra än till lagutskottet.

Banklagstiftningen m. m.

Icke heller banko- och riksgäldsutskottet torde vara ägnadt att öfvertaga annat än en mindre del af lagutskottets göromål. Utskottets allmänna uppgift, att handlägga frågor rörande Riksdagens båda penningförvaltande verk, riksbanken och riksgäldskontoret, är nämligen så speciell, att det egentligen endast är en enda grupp bland de af lagutskottet för närvarande behandlade frågorna, som bör dit hänföras. Med hänsyn till den befattning utskottet har att taga med riksbanken rörande frågor, synes det nämligen vara synnerligen lämpligt, att utskottet får åt sig anförtrodt att utreda och behandla alla frågor, som äro att hänföra till banklagstiftningens område. En sådan öfverflyttning skulle

innebära, att banko- och riksgäldsutskottet komme att handlägga alla frågor rörande lagstiftningen för rikets bank, postsparbanken, enskilda solidariska banker, aktiebanker, sparbanker, emissionsbanker, hypoteksbanker och hypoteksföreningar samt andra dylika penningeinträttningar. Alla dessa frågor remitteras för närvarande till lagutskottet, men då de i de flesta fall i formellt hänseende berört jämväl bankoutskottets verksamhetsområde, hafva de i regel handlagts uti sammansatt banko- och lagutskott. Bankoutskottet kan således redan nu sägas vara i viss mån förtroget med ifrågavarande ärendens behandling. Vid sådant förhållande och då obestriddigt är, att dessa frågor stå i ett mycket nära samband med utskottets allmänna uppgift, hafva kommitterade funnit sig böra föreslå deras öfverförande från lagutskottet till banko- och riksgäldsutskottet. Då frågor rörande rikets mynt lämpligen böra handläggas af samma utskott, som har att behandla frågor rörande penningväsendet i allmänhet, hafva kommitterade jämväl ansett, att lagstiftningen härom bör hänföras till banko- och riksgäldsutskottet. Någon mera afsevärd lättnad för lagutskottet kommer den föreslagna öfverflyttningen af ifrågavarande ärenden visserligen icke att medföra, men då sammansatt utskott för deras behandling icke vidare behöfver tillgripas, innebär öfverflyttningen dock en bestämd fördel för utskottet.

Frågar man sig nu, huruvida den omläggning af ärendena mellan de ständiga utskotten, kommitterade ofvan föreslagit, skulle medföra tillräcklig lättnad i den arbetsbörda, som för närvarande påhvilas statsutskottet och lagutskottet, måste svaret utfalla i nekande riktning. Enligt den undersökning kommitterade verkställt med hänsyn till förhållandena vid innevarande års riksdag skulle, därest ärendena fördelats mellan utskotten på det sätt kommitterade föreslagit, resultatet blifvit följande. Statsutskottet, som vid riksdagen afgaf 188 betänkanden med sammanlagdt 3,888 sidor, skulle hafva afstått till bankoutskottet 20 betänkanden om tillhoppa 486 sidor, däraf 12 rörande riksgäldsärenden och 8 angående pensionsärenden med ett sidantal af respektive 162 och 324. Från lagutskottet, som afgaf 72 betänkanden med sammanlagdt 824 sidor, skulle till konstitutionsutskottet hafva öfverförts, förutom alla de kommunallagstiftningsfrågor, som handlades af det särskilda rösträttsutskottet, 9 betänkanden med tillhoppa 47 sidor, hvarjämte utskottet skulle varit befriadt från att deltaga i sammansatt banko- och lagutskott för behandling af 2 betänkanden om tillsammans 26 sidor. Fördelningen af ärenden mellan de ständiga utskotten skulle sålunda hafva blifvit: konstitutionsutskottet 15 betänkanden (141 sidor), statsutskottet 168 (3,402 sidor), bevillningsutskottet 39 (596 sidor),

Nytt ständigt
utskott.

bankoutskottet 36 (692 sidor) och lagutskottet 63 (777 sidor). Ehuru man, såsom kommitterade redan förut framhållit, icke får fästa allt för mycket afseende vid betänkandenas antal och än mindre vid deras sidantal, torde det dock af det anförda framgå, att konstitutionsutskottet och bankoutskottet skulle hafva fått sina göromål ökade i en sådan omfattning, att det icke gärna kunnat ifrågasättas att till dessa utskott öfverföra flera ärenden, men att däremot statsutskottet och lagutskottet fortfarande skulle haft att bära en allt för tung arbetsbörda.

Det torde under sådana förhållanden vara uppenbart, att jämväl andra åtgärder än de ofvan föreslagna böra tillgripas för att minska statsutskottets och lagutskottets arbetsbörda. I hvilken riktning dessa åtgärder böra gå, kan naturligen vara föremål för skilda meningar. En utväg, som någon gång ifrågasatts, vore att öka utskottens i grundlagen bestämda ledamotsantal, hvarigenom skulle vinnas, att statsutskottet kunde arbeta på flera afdelningar än som för närvarande är fallet, och lagutskottet i likhet med bevillningsutskottet fördela sig på två afdelningar. Ett annat sätt, som flera gånger varit föreslaget, vore att dela såväl statsutskottet som lagutskottet i hvartdera två själfständiga utskott. Slutligen kan man jämväl tänka sig den utvägen, att ett nytt ständigt utskott inrättades, till hvilket kunde från statsutskottet och lagutskottet öfverföras med hvarandra besläktade ärenden.

Den förstnämnda utvägen, att öka ifrågavarande utskotts ledamotsantal, hafva kommitterade icke kunnat tillstyrka. Vål är det sannt, att åtskillig tidsbesparing understundom kan vinnas genom utskottsarbetets fördelning på flera afdelningar, hvilka med hänsyn till ärendenas beredning komma att hvar för sig blifva i det närmaste jämförliga med själfständiga utskott. Men å andra sidan kan det icke bestridas, att den omgång med ärendenas behandling, som blir en följd däraf, att först afdelningen skulle afgifva ett förslag och därpå pröfning äga rum i utskottets plenum, mången gång kan fördröja ärendenas slutbehandling. Hvad statsutskottet beträffar är detta dessutom redan fördeladt på fyra afdelningar, och en ökning af dessas antal skulle säkerligen i hög grad förtynga utskottets arbete. En delning åter af lagutskottet i afdelningar, som möjliggjordes genom dess ledamotsantals ökande, skulle ovillkorligen blifva förbunden med den svårigheten, att man på grund af ärendenas skiftande och olikartade beskaffenhet näppeligen kan finna en fullt rationell grund för en lagstadgad fördelning af dem å de båda afdelningarna. Att öfverlämna åt utskottet att själf bestämma fördel-

ningen kan knappast vara tillrådligt, då en sådan anordning helt visst komme att gifva anledning till betydande meningsskiljaktigheter inom utskottet, så snart man kunde förutsätta, att beredningen af en fråga komme att utfalla olika, beroende på hvilken afdelning som finge den förberedande behandlingen sig anförtrodd. För öfrigt vilja kommitterade erinra att, därest ett utskotts fördelning på afdelningar i något fall skulle finnas önskvärd, detta kan ske, utan att man behöfver genom grundlagsändring öka utskottets ledamotsantal. Enligt § 37 riksdagsordningen står det nämligen kamrarna öppet att, på anmälan af ständigt utskott om förstärkning i ledamöternas antal, besluta sådan förstärkning.

Hvad härefter angår utvägen att dela stats- och lagutskotten i hvartdera två själfständiga utskott, vilja kommitterade icke bestrida, att en sådan anordning skulle innebära det mest effektiva sättet för att lätta arbetsbördan för ifrågavarande båda utskott. Vidare skulle, såsom äfven framhållits, då förslag i denna riktning förelegat, genom en sådan ökning af utskottens antal vinnas den fördelen, att flera bland kamrarnas ledamöter, än för närvarande är fallet, skulle komma i tillfälle att deltaga i utskottsarbetet och därigenom beredas möjlighet att i högre grad sätta sig in i riksdagsfrågorna, hvilket särskildt med hänsyn till Andra Kammarens större ledamotsantal kunde vara önskvärdt. Att en sådan anordning jämväl skulle vara ägnad att påskynda ärendenas utredning och således bidraga till deras tidigare behandling i kamrarna, torde ligga i öppen dag.

Ehuru kommitterade således måste medgifva, att en delning af ifrågavarande båda utskott skulle för riksdagsarbetet i dess helhet medföra vissa fördelar, hafva kommitterade dock icke kunnat tillstyrka en sådan åtgärd. I första hand vilja kommitterade anmärka, att en sådan anordning skulle innebära ett frångående af den princip, som ligger till grund för de ständiga utskottens organisation, nämligen att ärenden af samma eller med hvarandra närbesläktad natur böra erhålla en såvidt möjligt är likformig och enhetlig behandling och att utskottens antal och karaktär följaktligen böra bestämmas med hänsyn till de hufvudgrupper, under hvilka de olika riksdagsärendena efter sin naturliga beskaffenhet höra samman, en princip, som verkat tillfredsställande och icke bör rubbas utan att synnerligen starka skäl därför föreligga. Härtill kommer vidare den omständigheten, att Första Kammarens ledamotsantal icke medgifver inrättandet på en gång af två nya utskott. Om man utgår från den förutsättningen, att hvartdera statsutskottet skulle bestå af tjugu ledamöter och hvar-

dera lagutskottet af sexton samt att kamrarna utsåge suppleanter för statsutskotten i samma proportion, som för närvarande är fallet, och för lagutskotten till lika antal som ledamöter samt därjämte antager, att tillfälliga utskott komma att tillsättas i samma utsträckning som för närvarande är regeläfvensom att ett särskildt utskott, bestående af sexton ledamöter, behöfver vid hvarje riksdag utses, skulle följande antal kammarledamöter komma att tagas i anspråk för utskottsarbetet.

Ord. led. i ständ. utskott i Första Kammaren	64,	i Andra Kammaren	64
Suppl. » » » » »	56,	» » »	64
Ord. led. » tillf. utskott » » »	10,	» » »	45
Suppl. » » » » »	4,	» » »	25
Ord. led. » särsk. utskott » » »	8,	» » »	8
Suppl. » » » » »	6,	» » »	8
	Summa 148		Summa 214

Af Första Kammarens 150 ledamöter skulle således icke mindre än 148 blifva upptagna af utskottsarbetet. Visserligen kan man här emot invända, att en del riksdagsmän kunna vara ledamöter eller suppleanter på en gång i ständigt och tillfälligt eller särskildt utskott och att således ett så stort antal, som ofvan nämnts, icke skulle behövas för att besätta alla utskottsplatserna. Men då man måste taga i betraktande, dels att åtskilliga bland kammarens ledamöter på grund af bestämmelserna i § 43 riksdagsordningen icke äro valbara till utskottsledamöter, dels att några medlemmar städse komma att hafva laga förfall och dels att andra på grund af ett mångårigt och förtjänstfullt arbete i Riksdagen kunna äga befogade anspråk på att, åtminstone i vanliga fall, icke betungas med alltför strängt arbete, är det uppenbart, att man vid beräkningen af det antal utskottsplatser kammaren skall kunna fylla, icke får sträcka sig alltför nära kammarens hela ledamotsantal.

Måste man således redan af ofvan angifna skäl ställa sig afvisande mot en ifrågasatt delning af statsutskottet och lagutskottet, blifver detta än mera fallet, om man ser saken med hänsyn till hvartdera utskottet för sig. Statsutskottets hufvuduppgift är att uppgöra statsregleringen och handlägga i samband därmed stående frågor och utskottet representerar enheten i budgetbehandlingen. Dess delning i två själfständiga utskott, hvilka hade att handlägga hvar sin del af budgeten, skulle innebära ett upphäfvande af denna enhet. För åstadkommande af en i alla delar jämn och väl afvägd statsreglering synes det därför kommitterade nödvändigt, att uppgörandet af den-

samma anförtros åt ett och samma utskott. Skulle det, för beredande af erforderlig lättnad för statsutskottet, visa sig nödvändigt att från detta utskott afsöndra någon del af budgeten, måste man dock gifvetvis tillse, att nämnda princip, så långt möjligt är, upprätthålles. Då statsutskottets delning emellertid skulle innebära ett fullständigt uppgifvande af denna princip, hafva kommitterade icke kunnat tillstyrka en sådan åtgärd.

Mot lagutskottets delning föreligga visserligen icke samma principiella betänkligheter, som då fråga är om statsutskottet, men härför möter en praktisk svårighet, som, enligt kommitterades mening, näppe- ligen kan lösas på ett tillfredsställande sätt. En fullt hållbar grund för ärendenas fördelning mellan de båda lagutskotten står nämligen knappast att vinna. Visserligen kunde man tänka sig den af konstitu- tionsutskottet vid 1900 års riksdag föreslagna utvägen, att till det ena utskottet hänvisades frågor rörande civil-, kriminal- och kyrkolag, medan det andra skulle hafva att handlägga öfriga lagar, i stort sedt lagar och författningar af hufvudsakligen ekonomiskt och administrativt inne- håll. Men då det, som bekant, gifves en hel mängd lagar af blandad civilrättslig och ekonomisk eller administrativ natur, för hvilkas hän- läggande under det ena utskottet lika goda skäl kunna tala som för deras behandling af det andra, skulle en sådan fördelning af ärendena helt visst ofta komma att gifva anledning till meningsskiljaktigheter och strider mellan kamrarna beträffande dylika lagars remitterande. Ett stadgande, att hvaradera utskottet skulle företrädesvis behandla det ena eller andra slaget lagar och författningar, komme gifvetvis att medföra enahanda olägenheter. Att, såsom jämväl någon gång varit före- slaget, låta det ena utskottet handlägga kungl. propositioner och motio- ner, innefattande utarbetade lagförslag, och det andra sådana motioner, som afse skrivelser till Kungl. Maj:t, kan uppenbarligen icke vara lämpligt, då en sådan grund för ärendenas fördelning skulle leda till att det förre utskottet finge en allt för tung arbetsbörda i förhållande till det senare samt att ett och samma ämne samtidigt kunde komma att behandlas af båda utskotten.

Då kommitterade af ofvan angifna skäl icke kunnat tillstyrka en delning både af statsutskottet och af lagutskottet och då en delning af endast ett af dem blott skulle medföra lättnad för detta utskott, men icke för det andra, återstår endast den af kommitterade ofvan omnämnda tredje utvägen, nämligen att genom inrättande af ett nytt utskott för öfvertagande af ärenden från såväl statsutskottet som lag- utskottet, bereda dessa erforderlig lättnad i deras arbete.

Såsom kommitterade redan förut framhållit, hvilat de ständiga utskottens organisation på den principen, att likartade eller med hvarandra närbesläktade ärenden skola behandlas af ett och samma utskott. Då denna princip, såvidt möjligt är, icke bör rubbas, måste man följaktligen vid en undersökning af frågan om anordnandet af ett nytt ständigt utskott tillse, icke blott att öfverflyttningen af ärenden från stats- och lagutskotten till detta utskott kan göras i en sådan omfattning, att nämnda utskott därigenom erhålla åsyftad lättnad uti sin arbetsbörda, utan äfven att de ärenden, som hänläggas under det nya utskottet, stå i ett sådant inbördes sammanhang med hvarandra, att detta kommer att få en fullt genomförd enhetlig karaktär.

Kommitterade hafva redan ofvan omnämnt, hurusom *statsutskottet* för närvarande handlägger en hel grupp af ärenden, hvilka, ehuru icke stående i något närmare samband med utskottets egentliga uppgift, dock icke äro af beskaffenhet att lämpligen kunna öfverflyttas till något af de nuvarande ständiga utskotten. Det öfvervägande antalet af dessa ärenden utgöres af frågor angående dispositionen och förvaltningen af kronans domäner. Hit höra således alla ärenden rörande försäljning, styckning, afsöndring, utbyte, utarrendering och annan upplåtelse af kronans fasta egendom, skatteköp, kronans jordägarandel i gruffyndigheter, nybyggen, renbetesrätt jämte åtskilliga andra dylika frågor. Samtliga dessa ärenden, hvilka för närvarande handläggas å statsutskottets inkomstafdelning, kunde med fördel hänläggas under det nya utskottet. Den lättnad, som därigenom skulle beredas statsutskottet, kan emellertid icke anses vara tillräcklig. Visserligen förekomma dylika ärenden i mycket stor omfattning, men i regel kräfvade icke någon mera afsevärd tid för sin behandling. Under sådana förhållanden och då flertalet af ifrågavarande ärenden falla under jordbruksdepartementets handläggning, hafva kommitterade ansett sig böra taga under öfvervägande, huruvida icke några af de frågor, som behandlas under detta departements hufvudtitel och äga samband med förenämnda grupp af ärenden, skulle kunna utbrytas och öfverlämnas till det nya utskottet.

I främsta rummet hafva kommitterade därvid fäst sig vid de å ifrågavarande hufvudtitel upptagna fonder för främjande af olika ändamål, såsom nyodling, jordförbättring, egna hem, fiske, torfindustri m. m. Hvad dessa fonder beträffar, skulle man nämligen kunna tänka sig en sådan anordning, att frågor angående villkoren för åtnjutande af bidrag från fonderna utbrötes och behandlades af det nya utskottet, under det att statsutskottet fortfarande hade att föreslå fondernas be-

lopp. Då emellertid mot en dylik anordning kan med fog invändas, att frågor om fondernas storlek och villkoren för åtnjutande af bidrag från dem sammanhänga så nära med hvarandra, att de böra behandlas af ett och samma utskott, äfvensom att en onödig omgång vid dessa ärendens behandling däraf skulle blifva följden, hafva kommitterade icke ansett sig böra tillstyrka ett sådant särskiljande. Ett ytterligare skäl härför har varit, att understöd till ändamål af samma beskaffenhet, som de, för hvilka fonder blifvit afsatta, ofta utgå af anslagsmedel, hvadan villkoren för åtnjutande af bidrag i dessa fall skulle komma att behandlas af statsutskottet.

Då kommitterade således icke kunnat tillstyrka en utbrytning af senast nämnda frågor och ej heller några öfriga af de ärenden, som behandlas under ifrågavarande hufvudtitel, lämpligen kunna från densamma afskiljas, hafva kommitterade ledts på tanken att öfverföra hela nionde hufvudtiteln till det nya utskottet. Visserligen kan mot en sådan öfverflyttning invändas, att den skulle innebära ett uppgifvande af den utaf kommitterade förut häfdade principen om budgetens enhetliga behandling, och kommitterade medgifva äfven, att så i viss mån är förhållandet. Men då man måste fasthålla krafvet på att statsutskottet får sin arbetsbörd lättad på effektivt sätt och detta, enligt kommitterades mening, icke kan ske utan att någon af hufvudtitlarna utbrytes och hänlägges under annat utskott, hafva kommitterade ansett, att ifrågavarande hufvudtitel i främsta rummet bör komma i betraktande. Under det att en öfverflyttning af exempelvis de båda försvarshufvudtitlarna skulle innebära ett fullständigt sönderbrytande af statsregleringen i dess helhet, torde däremot nionde hufvudtitelns utbrytande icke vara ägnadt att medföra en sådan verkan. Visserligen äro de å denna hufvudtitel utgående anslagen i och för sig ganska afsevärda, men i förhållande till budgetens hela belopp af relativt underordnad betydelse. Då härtill kommer, att denna hufvudtitels hänläggande under det nya utskottet skulle medföra, att jämväl ofvannämnda grupp af ärenden rörande förvaltningen af kronans domäner och skogar, försäljning, styckning, afsöndring, utbyte, utarrendering och annan upplåtelse af kronans fasta egendom, skatteköp, nybyggen och andra dylika ärenden, skulle, i den mån de falla under jordbruksdepartementets föredragning, komma att behandlas af det nya utskottet, hafva kommitterade funnit sig böra tillstyrka, att behandlingen af hela nionde hufvudtiteln öfverföres till det nya utskottet från statsutskottet. Den lättnad, som därigenom skulle beredas utskottet, kommer nämligen att blifva af så mycket större betydelse, som icke blott ifrågavarande hufvudtitel utan jämväl

öfriga ärenden, som skulle flyttas från statsutskottet till det nya utskottet äro af den natur, att de för hvarje år tillväxa i omfattning och betydelse.

Kommitterade öfvergå härefter till att undersöka, hvilka ärenden lämpligen kunna öfverföras från *lagutskottet* till nya utskottet. Såsom kommitterade redan ofvan i annat sammanhang framhållit, måste denna fråga i främsta rummet bedömas med hänsyn till det utskotts allmänna karaktär, till hvilket öfverflyttningen skall ske. Under förut-sättning att en öfverföring sker till det nya utskottet från statsutskottet af de ärenden kommitterade föreslagit, skulle för detta utskott blifva karaktäristiskt, att det komme att behandla under jordbruksdepartementet hörande frågor. Vid bedömandet af hvilka ärenden lämpligen böra till det nya utskottet öfverflyttas från lagutskottet, måste man följaktligen tillse, att öfverflyttningen afser ärenden, som med de först-nämnda stå i samband.

Med hänsyn därtill att ärenden angående dispositionen och förvaltningen af kronans domäner och skogar skola behandlas af det nya utskottet, har det syntts kommitterade synnerligen lämpligt, att detta utskott öfvertager alla frågor rörande skogslagstiftningen. Utskottet skulle således få att handlägga icke blott alla ärenden, som angå hushållningen med de allmänna skogarna i riket samt förvaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar, utan jämväl frågor rörande förvaltningen af städernas skogar, vården af enskildas skogar, skyddsskogar, skogsvårdsstyrelser, skogsvårdsafgifter, åtgärder till förekommande af skogsförödelse och öfverdrifven skogsafverkning jämte åtskilliga andra dylika frågor. En annan grupp af ärenden, som står i ett nära samband med det nya utskottets allmänna uppgift, utgöres af frågor, som angå lagar och författningar rörande skatteköp, afvittringar, skiften och jordstyckningar samt därmed sammanhängande ämnen. Samtliga dessa ärenden, hvilka fordra särskild sakkunskap för sitt bedömande, synas kommitterade med fördel böra hänläggas under det nya utskottet. Då detta kommer att handlägga frågor rörande statens vattenfall, i den mån de icke äro för vissa bestämda ändamål upplåtna, torde jämväl alla frågor rörande såväl den lukrativa som defensiva vattenrätten böra behandlas af det nya utskottet. Hit höra sålunda frågor rörande jordägares rätt till vattnet å hans grund, om dikning och annan afledning af vatten, om allmän farled och flottled samt andra dylika ärenden. Slutligen synas äfven frågor, som angå lagar och författningar om jakt och fiske samt om vägar och skjutsväsende lämpligen böra från lagutskottet öfverföras till det nya utskottet.

Samtliga ofvannämnda ärenden stå i ett så nära sammanhang såväl med hvarandra som med det nya utskottets öfriga uppgifter, att deras hänläggande under detta utskott måste anses innebära en bestämd fördel. Så vidt kommitterade kunnat finna, kommer deras öfverflyttning jämväl att medföra en verkligt effektiv lättnad uti lagutskottets arbetsbörda. Visserligen äro dessa frågor för närvarande icke så synnerligen talrika, men i de flesta fall äro de så mycket mera invecklade och kräfva följaktligen ett både tidsödande och besvärligt utredningsarbete. Då härtill kommer, att dessa grenar af lagstiftningen, efter allt att döma, äro i tillväxt, kommer fördelen af öfverflyttningen att blifva ännu betydelsefullare för lagutskottet. Det föreslagna utskottet bör också med hänsyn till arbetsduglighet kunna ganska lätt väl sammansättas, då dess uppgifter komma att blifva i hög grad ensartade, hvilket otvifvelaktigt måste verka fördelaktigt äfven med afseende å snabbheten vid ärendenas beredning.

Då det nya utskottet med afseende å göromålens omfattning närmast torde blifva jämförligt med lagutskottet, hafva kommitterade ansett, att dess ledamotsantal lämpligen bör bestämmas till sexton, hälften från hvardera kammaren. Såsom namn å utskottet anse sig kommitterade kunna förestå jordbruks- och domänutskottet, då jordbruksintressen och kronans domäner i alla händelser komma att utgöra hufvudföremålen för dess verksamhet.

Enligt det af kommitterade uppgjorda förslaget, skulle sålunda ärendena fördelas mellan de ständiga utskotten på följande sätt:

Konstitutionsutskottet skall handlägga:

- 1:o) samtliga för närvarande dithörande ärenden, samt
- 2:o) frågor angående stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande statsrådets ansvarighet, om förvärfvande och förlust af medborgarrätt, om rikets vapen och flagga och om allmänt kyrkomöte så ock af kommunallagarne.

Statsutskottet skall behandla de ärenden, som för närvarande tillhöra detsamma, dock med följande undantag:

- 1:o) frågor rörande riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning samt därmed sammanhängande ärenden;
- 2:o) frågor angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet, äfvensom öfriga jordbruksärenden; samt
- 3:o) frågor angående regleringen af utgifterna under riksstatens

Sammanfattning af de ständiga utskottens uppgifter.

tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, äfvensom frågor rörande pensionsväsendet i allmänhet.

Bevillningsutskottet skall handlägga samma ärenden, som för närvarande äro att dit hänföra.

Banko- och riksgäldsutskottet skall behandla:

1:o) samtliga ärenden, som för närvarande tillkomma detsamma:

2:o) frågor rörande riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning samt därmed sammanhängande ärenden;

3:o) frågor angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, äfvensom frågor rörande pensionsväsendet i allmänhet; samt

4:o) frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande såväl riksbanken som andra bankinrättningar samt om rikets mynt.

Lagutskottet skall handlägga de ärenden, som för närvarande dit hänföras, *dock med följande undantag:*

1:o) frågor angående stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande statsrådets ansvarighet, om förvärfvande och förlust af medborgarrätt, om rikets vapen och flagga och om allmänt kyrkomöte så ock af kommunallagarne;

2:o) frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande såväl riksbanken som andra bankinrättningar samt om rikets mynt; samt

3:o) frågor, som angå stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande hushållningen med allmänna och enskilda skogar, om jakt och fiske, om vattenrättsförhållanden, om skatteköp, afvittringar, skiften och jordstyckningar samt därmed sammanhängande ämnen, så ock angående vägar och skjutsväsende.

Jordbruks- och domänutskottet skall behandla:

1:o) frågor angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet, äfvensom öfriga jordbruksärenden; samt

2:o) frågor, som angå stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande hushållningen med allmänna och enskilda skogar, om jakt och fiske, om vattenrättsförhållanden, om skatteköp, afvittringar, skiften och jordstyckningar samt därmed sammanhängande ämnen, så ock angående vägar och skjutsväsende.

Att genom en dylik fördelning af ärendena mellan de ständiga utskotten, tillräcklig lättnad kommer att beredas stats- och lagutskotten,

framgår af den undersökning kommitterade verkställt med hänsyn till förhållandena vid innevarande års riksdag. Med bortseende från sådana ärenden, som behandlades i sammansatt utskott, skulle sålunda statsutskottet enligt förslaget hafva afstått till banko- och riksgäldsutskottet 20 betänkanden (486 sidor) och till jordbruks- och domänutskottet 62 betänkanden (784 sidor), hvadan utskottets arbetsbörda alltså skulle hafva minskats med inalles 82 betänkanden om tillhoppa 1,270 sidor. Från lagutskottet åter skulle hafva öfverförts till konstitutionsutskottet 9 betänkanden (47 sidor) och till jordbruks- och domänutskottet 14 betänkanden (124 sidor). Utskottets arbetsbörda skulle således enligt förslaget hafva minskats med tillhoppa 23 betänkanden med sammanlagdt 171 sidor. Huru ärendena skulle hafva fördelats mellan de ständiga utskotten, framgår af följande

Tabell

utvisande det antal betänkanden de ständiga utskotten skulle hafva afgifvit vid 1907 års riksdag enligt kommitterades förslag.

Utskott	Fördelningen vid 1907 års riksdag		Ökning		Minskning		Fördelningen enligt kommitterades förslag	
	Antal betänkanden	Antal sidor	Antal betänkanden	Antal sidor	Antal betänkanden	Antal sidor	Antal betänkanden	Antal sidor
Konstitutionsutskottet..	6	94	9	47	—	—	15	141
Statsutskottet	188	3,888	—	—	82	1,270	106	2,618
Bevillningsutskottet	39	596	—	—	—	—	39	596
Banko- och riksgäldsutskottet	14	180	20	486	—	—	34	666
Lagutskottet	72	824	—	—	23	171	49	653
Jordbruks- och domänutskottet	—	—	—	—	—	—	76	908

Ifrågavarande tabell utvisar, att ärendena, enligt kommitterades förslag, skulle kommit att fördelas betydligt jämnare å de olika utskotten än för närvarande är fallet. På samma gång statsutskottet och lagutskottet erhållit en verkligt effektiv lättnad i sina åligganden, hafva konstitutionsutskottet och banko- och riksgäldsutskottet fått sina göromål ökade i en sådan omfattning, att de under vanliga förhållan-

den torde komma att få full sysselsättning. Hvad jordbruks- och domänutskottet angår, kan det visserligen, af antalet betänkanden att döma, förefalla, som om detta utskott skulle få en väl tung arbetsbörda, men i betraktande däraf, att omkring halfva antalet betänkanden afse frågor rörande försäljning och upplåtelse af kronojord, hvilka icke kräfva någon mera afsevärd tid för sin behandling, torde detta icke blifva fallet.

Särskilda utskott.

Äfven om kommitterade således anse, att några svårigheter icke skola möta för de ständiga utskotten att medhinna behandlingen af de ärenden, som, enligt kommitterades förslag, komma att till dem hänskjutas, vilja kommitterade dock icke förneka, att sådana förhållanden understundom kunna inträffa, att det ena eller andra utskottet skulle få en allt för svår arbetsbörda, därest utskottet skulle handlägga alla de ärenden, som enligt grundlagens bestämmelser höra under detsamma. För sådana fall bör emellertid tillgripas den i § 37 riksdagsordningen anvisade utväg, att tillsätta särskilda utskott för behandling af ärenden, hvilkas beredande fordrar särskild sakkunskap eller till följd af sin vidlyftighet skulle allt för mycket betunga det eller de ständiga utskott, som det eljest åläge att därmed taga befattning. Då emellertid nu gällande bestämmelser kunna föranleda den uppfattningen, att särskildt utskott endast får tillsättas för behandling af en enda bestämd fråga, men det mången gång skulle vara till fördel, att jämväl andra frågor, särskildt sådana som stå i ett mer eller mindre nära samband med det ärende, för hvars beredning utskottet blifvit tillsatt, kunde under riksdagens lopp hänvisas till detsamma, hafva kommitterade ansett sig böra föreslå en sådan ändring uti § 37 riksdagsordningen, att hinder härför icke vidare må anses föreligga.

Sammansatta utskott.

Såsom kommitterade ofvan framhållit, är anordningen med sammansatta utskott synnerligen ägnad att ingripa störande och hindrande uti vederbörande utskotts arbeten. Man skulle därför möjligen kunna ifrågasätta, huruvida icke grundlagens bestämmelser angående sammansatta utskott borde undergå förändring i den riktning, att dylika utskott mindre ofta behöfde tillgripas. Då emellertid anledningen till att sammansatta utskott kommit att användas i större utsträckning, än som ursprungligen torde hafva varit afsedt, mindre är att söka uti grundlagens nuvarande bestämmelser, än fastmera uti en inom utskotten utbildad, mången gång formalistisk praxis, hafva kommitterade icke ansett sig böra föreslå någon ändring i berörda hänseende. Ett

ytterligare skäl härtill har varit, att därest kommitterades förslag till omorganisation af de ständiga utskotten varder genomfördt, anledning att tillgripa sammansatt utskott icke kommer att förefinnas så ofta som för närvarande är fallet. Genom banklagstiftningens hänläggande under banko- och riksgäldsutskottet behöfver sålunda icke sammansatt banko- och lagutskott anlitas för behandling af ifrågavarande ärenden ej heller sammansatt stats- och bankoutskott för beredning af frågor rörande lagstiftningen om postsparbanken. Likaledes torde genom inrättandet af jordbruks- och domänutskottet, som från statsutskottet och lagutskottet öfvertager i nära samband med hvarandra stående ärenden, många anledningar till sammansättning af dessa båda utskott komma att bortfalla. Oaktadt man således kan förvänta, att sammansatta utskott komma att användas i mindre utsträckning än för närvarande, hafva kommitterade dock ansett sig böra starkt framhålla önskvärdheten däraf, att användningen af dylika utskott inskränkes till sådana fall, där det för själfva sakfrågans bedömande anses erforderligt.

Genom vidtagandet af ofvan föreslagna åtgärder torde, enligt kommitterades mening, de olägenheter, som för närvarande vidlåda det inom Riksdagen tillämpade arbetssättet, i väsentlig mån blifva undanröjda. Klart är dock, att hvilka utvägar än tillgripas, resultatet aldrig kan blifva fullt tillfredsställande, därest icke Riksdagen och dess delegationer själfva göra hvad på dem ankommer att ordna sitt arbete på bästa och lämpligaste sätt. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att åtskilliga åtgärder, ägnade att underlätta och befordra Riksdagens arbete kunna vidtagas inom ramen af grundlagens nuvarande bestämmelser. Sålunda böra de enskilde riksdagsmännen vinnlägga sig om att så tidigt som möjligt framkomma med sina motioner. Vidare torde utskotten kunna ordna sitt arbete på ett mera planmässigt sätt än för närvarande är fallet. Då kamrarna under den första delen af riksdagstiden hafva ett jämförelsevis lindrigt arbete, böra utskotten sträfva efter att så fort som möjligt få behandlade alla sådana ärenden, hvilka icke äro af natur att kräfvat något vidlyftigare utredningsarbete. Dryftandet af statsverkspropositionen kan påbörjas, äfven om icke alla motioner äro inkomna, och inhämtandet af upplysningar, hvilket ofta tager lång tid, bör redan tidigt kunna begynna och fortgå i afsevärd omfattning. Vidare böra utskotten vinnlägga sig om att få så många ärenden som möjligt

afgjorda inom utskotten före påskferiernas inträdande, på det att utskottskanslierna må kunna under ledigheten utföra det arbete, som återstår med betänkandenas utarbetande. Samtliga ifrågavarande åtgärder, hvilka icke äro af beskaffenhet att föranleda ändring i grundlag, kunna och böra redan nu vidtagas. Gifvet är dock, att dessa och liknande anordningar lättare skola kunna genomföras, därest de af kommitterade förordade grundlagsändringarna varda af Konung och Riksdag antagna.

SPECIELL MOTIVERING

Regeringsformen.

§ 53.

Ifrågavarande paragraf, sådan den för närvarande lyder, innehåller icke blott föreskrift om hvilka ständiga utskott skola vid lagtima riksdag tillsättas utan jämväl några allmänt affattade bestämmelser om de för hvart och ett bland utskotten karakteristiska uppgifter. Då genom den af kommitterade föreslagna omläggningen af ärendena mellan de ständiga utskotten stora svårigheter möta att på ett koncist och icke i någon mån missvisande sätt angifva, hvilka olika ärenden hvarje utskott skall behandla, hafva kommitterade ansett, att några bestämmelser härom icke böra i paragrafen inflyta, utan att det är tillräckligt att hänvisa till hvad riksdagsordningen i berörda hänseende stadgar. En dylik hänvisning har syntts kommitterade så mycket hellre kunna göras i förevarande fall, som regeringsformen beträffande en så viktig sak som sättet för kamrarnas bildande, nöjer sig med att hänvisa till hvad riksdagsordningen därom stadgar.

§ 69.

Då enligt kommitterades förslag icke blott statsutskottet utan jämväl banko- och riksgälds- samt jordbruks- och domänutskotten skola i vissa delar afgifva förslag till statens reglerande, hafva kommitterade uti ifrågavarande paragraf vidtagit den ändring, att i första punkten orden »statsutskottets förslag» utbyttis mot »vederbörande utskotts förslag» samt orden »utskottets afgifna förslag» mot »utskottens afgifna förslag».

§ 87.

Uti denna paragraf har icke föreslagits annan ändring, än att i tredje punkten af mom. 1 ordet »lagutskottet» utbytt mot orden »vederbörande utskott». Ifrågavarande ändring har betingats däraf, att, enligt kommitterades förslag, vissa lagfrågor, tillhörande området för allmän civil- och kriminallag, skola behandlas af andra utskott än lagutskottet.

Riksdagsordningen.

§ 37.

1. I detta moment har införts bestämmelser om det nya jordbruks- och domänutskottet och dess sammansättning. Vidare hafva kommitterade uti sista punkten utbytt ordet »fråga» mot »frågor» för att fullt tydligt angifva, att till särskildt utskott må kunna hänvisas jämväl andra ärenden än det, för hvilket sådant utskott från början blifvit tillsatt.

3. Uti detta moment, som handlar om tillsättande af tillfälliga utskott, hafva orden »för frågans beredande» utbytt mot orden »för afgifvande af utlåtande och förslag i frågan». Anledningen härtill har varit, att man velat tydligt angifva, att jämväl tillfälliga utskott äga på eget initiativ föreslå ändringar och tillägg uti förslag, som blifvit till dem hänvisade.

§ 38.

Uti ifrågavarande paragraf har icke vidtagits annan förändring, än att efter mom. 1 införts ett nytt moment, innefattande bestämmelser om de ärenden utskottet, enligt kommitterades förslag, ytterligare skall hafva att behandla. En följd af detta nya moments införande har varit, att de nuvarande mom. 2 och 3 erhållit annan nummerbeteckning.

§ 39.

1. De af kommitterade uti detta moment föreslagna förändringarna äro betingade däraf, att frågor rörande riksgäldskontorets styrelse och tillstånd äfvensom angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde och tionde hufvudtitlar icke vidare skola af stats-

utskottet handläggas. Då utskottet, jämväl efter genomförandet af kommitterades förslag, skall representera enheten i budgetbehandlingen, hafva kommitterade ansett, att utskottet fortfarande skall undfå del af statsverkspropositionen i dess helhet. För att ytterligare framhäfva denna enhet hafva kommitterade uti momentet infört en uttrycklig bestämmelse därom, att utskottet skall uppgöra förslag till riksstat. Då den uti ifrågavarande moment förekommande bestämmelsen, att utskottet skall föreslå hvad till fyllandet af statsverkets behof erfordras, »*sedan* nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna», ansetts innebära, att utskottet icke äger rätt att göra ändringar och tillägg uti de till utskottet hänskjutna förslag, hafva kommitterade, för att betona, det statsutskottet härutinnan skall hafva samma rätt som öfriga utskott, funnit sig böra utbyta nämnda uttryck mot orden »*hvarvid* nödiga indragningar och besparingar böra iakttagas».

§ 41.

1. Då banko- och riksgäldsutskottet, enligt kommitterades förslag, skall äga samma befogenhet med hänsyn till riksgäldskontoret som till riksbanken, hafva kommitterade ansett, att bestämmelserna om utskottets åligganden i berörda hänseenden lämpligen böra intagas i ett och samma moment.

2 och 3. Ifrågavarande båda moment innehålla bestämmelser om de nya ärenden utskottet, enligt kommitterades förslag skall, handlägga.

§ 42.

Då lagutskottet, enligt kommitterades förslag, skall behandla alla lagfrågor, som icke uttryckligen äro hänlagda under annat utskott, hafva kommitterade ansett, att ifrågavarande moment icke bör undergå annan förändring, än att orden »såsom icke tillhörande annat utskotts behandling» i momentet intagas. Genom att uttryckligen angifva, att lagar och författningar, som stiftas af Konung och Riksdag samfällt, äfven då de ej äro af civil- eller kriminallags natur, skola, i den mån de icke höra under annat utskott, behandlas af lagutskottet, förefinnes icke längre någon anledning att bibehålla det uti ifrågavarande moment för närvarande intagna stadgandet, att under civil- och kriminallag äfven förstås de delar af krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som äga tillämpning till medborgare utom krigsstaten, ett

stadgande mot hvilket starka invändningar gjordes redan då det år 1882 i paragrafen infördes.

§ 43.

Ifrågavarande paragraf innehåller bestämmelser rörande jordbruks- och domänutskottets uppgifter. Någon närmare redogörelse för dessa, utöfver hvad i allmänna motiveringen anförts, torde ej vara erforderlig.

§ 44.

Lika med nuvarande § 43.

§ 45.

För att undvika en ändring af paragrafföljden hafva kommitterade ansett, att nuvarande § 44 lämpligen kan såsom ett särskildt moment intagas uti § 45. Därigenom vinnes jämväl den fördelen, att samtliga bestämmelser rörande utskottens konstituerande sammanföras i en enda paragraf. För att starkare betona, att utskotten böra så skyndsamt som möjligt afgifva sina betänkanden, hafva kommitterade ansett den uti första stycket af nuvarande § 45 härom intagna bestämmelsen böra ingå såsom ett särskildt moment i den nya § 45.

§ 55.

Med anledning af införandet af bestämda tider för afgifvande af motion i anledning af under riksdagens lopp aflåten kungl. proposition samt för väckande af motion i ämne, som tillhör tillfälligt utskotts behandling, har ifrågavarande paragraf måst helt och hållet omarbetas. Uti första stycket angifvas de tider, inom hvilka motioner i regel skola väckas. Andra stycket åter innehåller bestämmelser om, i hvilka fall motion kan efter motionstidens slut framställas. Då bestämd motionstid införts för afgifvande af motion i anledning af kungl. proposition, har den uti paragrafen för närvarande intagna bestämmelsen, att motion må efter motionstidens slut väckas om den omedelbarligen föranledes af redan inom någondera kammaren »upptaget ärende», ansetts böra ur paragrafen utgå.

Tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

4:o. Den uti ifrågavarande moment föreslagna ändringen består däri, att uti första punkten orden »eller banko- och statsutskottens» utbyttis mot orden »eller banko- och riksgäldsutskottets». Anledningen till förändringen är, att, enligt kommitterades förslag, riksgäldskontoret rörande ärenden icke vidare skola handläggas af statsutskottet utan af banko- och riksgäldsutskottet.

Regeringsformen.

§§ 37 och 114.

Då kommitterade funnit sig böra i grundlagen angifva, att frågor rörande allmänt kyrkomöte skola behandlas af konstitutionsutskottet, har det synts kommitterade lämpligt, att, liksom fallet är med andra lagar, som komplettera grundlagarna, i regeringsformen uttryckligen angifves, att om allmänt kyrkomöte lagstadgas af Konung och Riksdag samfällt med samtycke jämväl af allmänt kyrkomöte. Bestämmelsen härom har synts kommitterade lämpligen böra inflyta uti § 114 regeringsformen, hvilken handlar om de forna riksståndens privilegier och som erkänner allmänt kyrkomöte såsom särskild representation för prästerskapet. I sammanhang härmed hafva kommitterade funnit sig böra till denna paragraf öfvertlytta den uti § 37 regeringsformen intagna bestämmelsen om huru riddarhusordningen fastställes.

Ehuru kommitterade icke därom framlägga några särskilda förslag, hafva kommitterade dock ansett sig böra fästa uppmärksamheten vid, att genomförandet af kommitterades förslag till grundlagsändringar kommer att medföra vissa ändringar uti en del lagar och författningar af konstitutionell natur. Sålunda bör i §§ 1 och 2 af ansvarighetslagen för fullmäktige i riksbanken den 12 maj 1897 ordet »bankoutsrott» utbyttis mot »banko- och riksgäldsutskott». Enahanda jämkningar i uttrycken böra vidtagas i §§ 1 och 2 af ansvarighetslagen för leda-

möter i styrelserna vid riksbankens afdelningskontor den 12 maj 1897. Vidare bör uti ansvarighetslagen för Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret den 12 september 1868 göras den ändring, att uti § 1 orden »de särskilda föreskrifter, Riksdagen meddelat», utbytas mot orden »de särskilda föreskrifter, Riksdagen eller dess banko- och riksgäldsutskott meddelat» samt i § 2 orden »Riksdagen eller dess revisorer äge» utbytas mot orden »Riksdagen eller dess banko- och riksgäldsutskott eller revisorer äge». Uti § 12 af instruktionen för rikets ständers justitieombudsman den 1 mars 1830 bör ordet »bankoutskott» ersättas af »banko- och riksgäldsutskott». Enahanda ändringar böra vidtagas uti §§ 32 och 34 af lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Särskild mening.

Instämmande i hufvudsak i kommitterades förslag och yttrande, anser jag mig dock böra i en särskild punkt anmäla min afvikande mening.

Att en ändring i fördelningen af arbetsbördan mellan riksdagens utskott, särskildt för undvikande af ett på den sista riksdagstiden alltför mycket hopadt arbete, bör anses icke blott nyttig, utan nödig, erkänner jag. På samma gång menar jag dock, att mycket kan vinnas genom anordningar, som kunna vidtagas inom ramen af grundlagens nuvarande bestämmelser. Kommitterade hafva också med allt skäl framhållit det önskemålet, ej minst i afseende på tiden för aflämnandet af kungliga propositioner, medan de tillika framkommit med förslag till vissa grundlagsändringar, hvilka utan allt tvifvel böra i hög grad bidra till att underlätta ett ändamålsenligt bedrifvande af riksdagsarbetet. De hafva dock, och det med full rätt, framhållit vikten däraf, att ärenden, som till sin natur sammanhånga med hvarandra, må få en så vidt möjligt enhetlig behandling.

Särskildt viktig synes mig en sådan vara i de rena statsregleringsfrågorna, hvilket ock framgår af grundlagens bestämmelser, äfven med den affattning de, enligt kommitterades förslag, fått i den betydelsefulla 39 § riksdagsordningen, som närmare bestämmer statsutskottets uppgift och befogenhet. Att budgetfrågornas förberedande handläggning sker inom ett och samma utskott, synes mig vara synnerligen angeläget. Endast därigenom kan, åtminstone i någon mån, åstadkommas den, måhända nu mer än någonsin, nödiga hänsynen till en så beskaffad sparsamhet, som den nyss åberopade 39 § riksdagsordningen uppenbarligen vill inskräpa.

Om nu från budgetsbehandlingen särskiljes pensionsväsendet i dess allmänna mening eller så vidt det faller inom den nuvarande tionde hufvudtiteln, är detta för visso ett undantag från den af mig framhållna grundsatsen, men praktiskt sedt betyder det undantaget föga. Det förhåller sig nämligen så, att dels de speciella pensionsfrågorna obetydligt eller icke alls inverka på budgeten i dess helhet, dels de större anslagen till pensions- och indragningsstaterna gifva sig snart sagdt af sig själfva och i praktiken hafva visat sig kräfva ringa tid och möda att behandla

Helt annat är förhållandet med de jordbruksärenden, som tillhöra statsregleringen å nionde hufvudtiteln. Dessa äro så pass likartade med budgetfrågorna i öfrigt, att deras förläggande till annat utskott dels afgjort redan i och för sig bryter enheten vid statens uppgörande, dels kan innebära ett steg på en sluttande bana. Huru angeläget det än må vara, att ansträngningen för statsutskottet minskas, bör man dock därutinnan ej gå längre, än oundgängligen nödigt är, och för ingen del äfventyra att förrycka statsutskottets verksamhet med förberedande handläggning af riksstatsfrågorna. Utsöndringen af en betydande grupp frågor af otvetydig budgets natur kan lätt föra med sig försök eller åtgärder i syfte att utbryta andra sådana och därigenom blifva ödesdiger för en jämn och god budgetbehandling i riksdagen.

Samnt är, att många af de frågor, som för öfrigt skulle hänvisas till det nya utskottet, stå i ett visst samband med ärendena under nionde hufvudtiteln, men de äro dock ej af statsregleringsnatur och åtminstone i regeln icke underkastade gemensam votering. De närma sig också i viss mån lagfrågorna och böra därför utan svårighet kunna behandlas af det nya utskottet, hvilket, såsom afsedt att öfvertaga viktiga ärenden från lagutskottet, enligt sakens natur måste hos sina medlemmar förutsätta lag- och författningskunskap i högre grad än förmåga och vana vid budgetbehandling.

För öfrigt synas de göromål, som skulle komma att tillhöra det nya utskottet, blifva tillräckligt många och vidtomfattande äfven utan tillägg af statsregleringsfrågor, allrahelst som utvecklingen antagligen skall medföra, att just antalet frågor af den förra arten med åren blir allt större. Lika angeläget som det är, att statsutskottet icke får för mycket att sköta, lika viktigt torde det få anses, att ej redan från början en alltför tung börda lägges på det utskott, som skall lätta arbetet för två andra.

Och hvad minskningen i statsutskottets göromål angår, synes den mig, efter den erfarenhet jag vunnit om arbetet inom utskottet, blifva

jämväl med bibehållande åt utskottet af statsregleringsärendena rörande jordbruket (9:de H. T.), så beskaffad, att utskottet bör medhinna sina göromål utan fara för hetsjakt mot slutet af riksdagen. Framför allt bör detta blifva fallet, om, under förutsättning af de ändringar i allmänhet, som kommitterade förordat, utskottet låter sig angeläget vara att från början anordna sitt arbete så, att det kan fortgå jämnt och säkert i väl beräknad följd. Sådant kan otvifvelaktigt ske, isynnerhet om man beslutar sig för att uppoffra kvällsstunder äfven i förra delen af riksdagen — att kvällssammanträden i statsutskottet ej sällan förekommit under 1870- och 1880-talen kan härvid tjäna till ledning — och arbetet, särskildt det förberedande med upplysningars inhämtande m. m., så bedrifves, att kansliet, såsom ock af kommitterade antydts, kan blifva i tillfälle att under påskferierna göra i ordning förslagstryck i större omfattning.

Jag har tänkt mig i hufvudsak följande fördelning af göromålen på statsutskottets afdelningar:

En afdelning (= nuvar. 1:a utgiftsafd.) skulle hafva att behandla fjärde och femte hufvudtitlarna;

En *annan* (= nuv. 2:dra utgiftsafd.) sjunde och åttonde hufvudtitlarna;

En *tredje* (= nuv. inkomstafd.) inkomstberäkningen, första, andra, tredje och nionde hufvudtitlarna samt revisionsberättelsen m. m. (t. ex. danaarf).

En *fjärde* (= nuv. riksgäldsafd.) hela sjätte hufvudtiteln (nu har den däraf kommunikationerna) och riksstaten.

På det sättet bör utskottet kunna blifva färdigt med sina utlå-tanden i stadig fortgång, så att kamrarna ej få för många och stora statsutskottsfrågor att behandla under sista tiden af riksdagens samman-varo, dock under förutsättning, att regeringspropositioner endast undan-tagsvis och i nödfall aflämnas efter t. ex. april månads ingång. Det önskemålet bör ock lättare kunna vinnas, om och när statsrådet genom tillkomsten af en regeringsrätt får mera ledighet att i god tid för-bereda riksdagsärendena.

Beträffande benämningen för det nya utskottet, sådant jag tänkt mig det, vill jag föreslå, att det må få namnet *domänutskottet*, enär utan tvifvel en synnerligen betydande del af dess göromål kommer att omfatta frågor angående förvaltningen m. m. af statens domäner.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer jag för min del, att §§ 53 R. F., 37 R. O., 39 R. O. och 43 R. O. må erhålla den i vissa

delar från kommitterades förslag afvikande lydelse, som i hertill fogade bilaga (Litt. A) är formulerad, dock att därest i redaktionen vissa modifikationer skulle befinnas lämpliga eller nödiga, sådana må utan hinder af hvad här föreslagits blifva viddagna.

R. Törneblad.

Regeringsformen.

§ 53.

Lagtima — — — — — ett domänutskott med — — — —
ärenden.

Riksdagsordningen.

§ 37.

1. Å hvarje — — — — — samt domänutskott af sexton ledamöter — — — — — bevilja.
- 2, 3, 4 = kommitterades förslag.

§ 39.

1. Statsutskottet — — — — — det icke gäller pensions- och in-
dragningsstaterna granska — — — — — riksstat.
2. = Kommitterades förslag.

§ 43.

Domänutskottet åligger att afgifva utlåtanden och förslag i anledning af till detsamma hänvisade frågor, som angå *dels* dispositionen och förvaltningen af statens domäner, äfven beträffande jordägarandel i gruffyndigheter, vattenfall och därmed förbundna inrättningar samt byggnader, som ej äro för särskildt ändamål upplåtna, *dels* ock stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar rörande hushållningen med allmänna och enskilda skogar, om jakt och fiske, om vattenrättsförhållanden, om skatteköp, om afvittringar, skiften och jordstyckningar samt därmed sammanhängande ämnen, så ock angående vägar och skjutsväsende.

Särskild mening.

Med kommitterade är jag i allt väsentligt ense utom därutinnan, att jag hyser tvekan om behöfligheten och lämpligheten af att från statsutskottet skilja och till annat utskott öfverföra de jordbruksärenden, som tillhöra statsregleringen å nionde hufvudtiteln.

H. Cavalli.

Bilaga.

Tabell

*utvisande ärendenas fördelning mellan de ständiga utskotten
vid 1907 års riksdag samt huru samma ärenden enligt kommitterades
förslag skulle hafva fördelats. *)*

Utlåtandets n:o		Antal	Antal sidor
Konstitutionsutskottet.			
	Afgifna utlåtanden vid 1907 års riksdag	6	94
	Enligt förslaget skulle utskottet vidare haft att behandla följande ärenden, handlagda af		
<i>Lagutskottet.</i>			
21	i anledning af väckt motion om tillägg till 6 § landstingsförelörden	1	4
22	i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t ang. upphörande i visst fall af kyrkoherdes själfskrifvenhet att vara ordförande i skolråd m. m.	1	6
27	i anledning af väckt motion ang. skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till erforderliga ändringar i förordn. om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd m. m.	1	7
36	i anl. af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag ang. ändrad lydelse af §§ 19 och 35 i förordn. om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862	1	4
53	i anl. af Kungl. Maj:ts proposition med dels förslag till lag ang. ändrad lydelse af § 57 i förordn. om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 dels ock förslag till förordn. ang. särskild grund för beräkning af rösträtt och ut-		

*) Af sammansatt utskott handlagda ärenden äro icke medräknade.

Utlåtandets n:o		Antal	Antal sidor
	görande af utskyld eller annan afgift i förhållande till inkomstbevilning på grund af taxering år 1908	1	6
58	i anl. af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag ang. dels ändrad lydelse af § 45 i förordn. om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, dels ock upphäfvande af § 47 i samma förordning	1	4
59	i anl. af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag ang. ändrad lydelse af § 40 i förordn. om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863	1	3
66	i anl. af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rikets vapen, dels ock tre med föranledande af propositionen väckta motioner	1	11
69	i anl. af väckt motion om valbarhet för kvinna till samtliga kommunala representationer och nämnder	1	2
	Summa	9	47
	Konstitutionsutskottets utlåtanden skulle alltså enligt förslaget vid 1907 års riksdag hafva uppgått till inalles	15	141
	Statsutskottet.		
	Afgifna utlåtanden vid 1907 års riksdag	188	3,888
	Enligt förslaget skulle utaf dessa utlåtanden följande hafva afgifvits af		
	<i>Banko- och riksgäldsutskottet.</i>		
	a) riksgäldsärenden		
1	Med afgifna berättelser dels af fullmäktige i riksgäldskontoret ang. kontorets ställning och för-		

Utlåtans- dets n:o		Antal	Antal sidor
	valtning samt dels af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret ang. det dem lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken	1	45
23	ang. riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor	1	12
44	i anl. af en af justitieombudsmannen gjord framställning om utarbetande af en historik öfver justitieombudsmansämbetets förvaltning	1	4
45	i anl. af väckt motion om anslag till utgifvande af en uppslagsbok ang. 1907 års riksdag och dess arbete	1	4
48	i anl. af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anslag till nyssnämnda uppslagsbok	1	2
56	ang. riksgäldskontorets bokföring	1	3
57	ang. inrättande af en svensk statsskuldbok	1	5
58	ang. afsättande, i anledning af 1906 års statslåns upptagande, af medel för amortering å statskulden	1	3
106	med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret	1	45
182	med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret	1	28
186	med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret	1	10
187	ang. öfverlämnande till Kungl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret	1	1
	Summa	12	162
	<i>b) pensionsärenden</i>		
11	Angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna	1	222
51	utlåtande i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag ang. civile tjänste-		

Utlåtans- dets n:o		Antal	Antal sidor
	innehafvares rätt till pension m. m. dels ock fyra i anl. af propositionen väckta motioner	1	78
52	angående omföring till en pensionsfond för civila tjänsteinnehafvare af vissa löneinnehållningar ...	1	5
77	i anl. af Första Kammarens återremiss af vissa punkter i statsutskottets utlåtande n:o 51	1	3
86	i anl. af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af statsutskottets utlåtande n:o 51...	1	5
124	i anl. af Kungl. Maj:ts framställning om ersättning åt en pensionsfond för civile tjänsteinnehafvare för vissa löneinnehållningar vid tullverket	1	2
127	ang. understöd m. m. åt vaktkonstapeln vid tvångs- arbetsanstalten i Karlskrona J. A. Nilsson	1	4
172	i anl. af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rö- rande anslag under riksstatens tionde hufvudtitel	1	5
	Summa	8	324
	Vidare skulle utaf ifrågavarande statsutskotts- utlåtanden följande hafva afgifvits af		
	<i>Jordbruks- och domänutskottet.</i>		
10	Ang. regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.....	1	324
15	ang. försäljning af jord	1	3
16	” ” ”	1	2
17	” ” ”	1	3
18	” ” ”	1	3
26	” ” ”	1	3
29	” ” ”	1	4
30	” ” ”	1	3
31	” ” ”	1	3
32	ang. förvaltningen af de på grund af arrendekon- trakt om säteriet Stenhammar m. fl. hemman inflytande medel m. m.	1	7
33	ang. försäljning af jord	1	3

Utlåtans- dets n:o		Antal	Antal sidor
34	ang. försäljning af jord	1	4
40	” ” ”	1	4
50	i anl. af kamrarnas skiljaktiga beslut i frågor rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel	1	4
59	ang. försäljning af jord	1	2
60	ang. ökning af fonden för torfindustriens befrämjande	1	4
61	ang. anvisande af ytterligare medel till norrländska nyodlingsfonden	1	3
66	ang. restitution af fraktagifter för kalk, kalkstensmjöl och mägerl	1	31
67	med öfverlämnande af uppgift å förändringar år 1906 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.	1	25
70	ang. anordnande af en hydrografisk undersökning af Sveriges färskvatten	1	57
71	ang. försäljning af jord	1	2
72	” ” ”	1	3
73	” ” ”	1	4
74	” ” ”	1	5
75	ang. upplåtelse af den kronan tillkommande jordägareandel i grufva	1	2
76	ang. upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord	1	2
82	ang. utbyte af mark mellan kronan och Söderforsbruks aktiebolag	1	4
88	om ändring i beslut ang. försäljning af jord	1	2
90	ang. förhöjning af fonden för fiskerinäringens befrämjande	1	13
93	ang. rätt för jägmästaren E. M. Janse att för ålderstillägg räkna sig till godo tjänstgöring såsom föreståndare för skogsskolan vid Skogshall	1	4
94	ang. försäljning af jord	1	4
95	” ” ”	1	4

Utlåtandets n:o		Antal	Antal sidor
96	ang. försäljning af jord	1	4
97	” ” ”	1	3
98	ang. upplåtande till Jönköpings läns landsting af nyttjanderätten till förra barberarebostället Långanäs n:o 1 i Jönköpings län	1	6
90	ang. försäljning af jord	1	3
100	” ” ”	1	3
101	” ” ”	1	3
102	” ” ”	1	4
123	ang. ändrade bestämmelser i fråga om försäljning och utarrendering af kronan tillhörig fast egendom	1	17
136	ang. försäljning af jord	1	6
137	” ” ”	1	5
138	” ” ”	1	4
139	” ” ”	1	7
140	” ” ”	1	4
141	” ” ”	1	8
154	beträffande anslag till veterinärundervisningen	1	42
156	ang. efterskänkande af viss del af skillnadsarrende för ett militieboställe	1	4
157	ang. försäljning af jord	1	3
158	” ” ”	1	6
159	” ” ”	1	5
160	” ” ”	1	6
162	” ” ”	1	6
163	” ” ”	1	8
166	om undersökning af Sveriges tillgångar af malmer, stenkol m. m.	1	9
173	ang. förändrade grunder för den af staten utöfvade egnahemslånerörelse	1	41
174	ang. utlämnande under år 1907 af egnahemslån inom Fors och Klosters socknar	1	3
175	om upplåtande af jord å kronans mark för bildande af egna hem	1	3
176	ang. förslag till bildande af en jordförmedlingsfond	1	20

Utlåtandets n:o		Antal	Antal sidor
177	ang. anvisande af medel för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark	1	3
178	ang. försäljning af vissa kronoegendomar	1	5
183	om skrifvelse till Kungl. Maj:t ang. utdikning och torrläggning af på kronans område belägna sankar och frostförande marker, tjänliga till odling	1	1
	Summa	62	784
	Statsutskottets arbetsbörda vid 1907 års riksdag skulle alltså enligt förslaget hafva minskats med inalles	82	1,270
	hvidan statsutskottets utlåtanden vid samma riksdag enligt förslaget skulle uppgått till	106	2,618
	Bevillningsutskottet.		
	Afgifna betänkanden vid 1907 års riksdag	39	596
	Någon förändring beträffande detta utskott ifrågasättes ej i förslaget.		
	Banko- och riksgäldsutskottet.		
	Afgifna memorial vid 1907 års riksdag	14	180
	Om härtill läggas de enligt förslaget från statsutskottet till banko- och riksgäldsutskottet öfverflyttade ärenden	20	486
	skulle banko- och riksgäldsutskottets memorial vid 1907 års riksdag utgjort	34	666

Utlåtandets n:o		Antal	Antal sidor
	Lagutskottet.		
	Afgifna utlåtanden vid 1907 års riksdag	72	824
	Enligt förslaget skulle till		
	<i>Konstitutionsutskottet</i>		
	öfverförts	9	47
	Vidare skulle till		
	<i>Jordbruks- och domänutskottet</i>		
	öfverförts följande ärenden:		
12	ang. aflösning af afgäld från afsöndrad lägenhet	1	10
13	om skrifvelse i fråga om äganderätten till allmänna vägar	1	3
20	med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut ang. utlåtandet n:o 12	1	2
25	mom. 12 om ändrad lydelse af 65 § i dikningslagen		2
35	om lagstiftningsåtgärder för befrämjande af en bättre vård af enskildes skogar	1	40
39	punkt 6, om inskränkning i rätten till ägostyckning m. m.		2
42	om ändring af § 8 i förordningen om jordägares rätt öfver vattnet å hans grund	1	8
45	om inskränkning i rätten att erhålla laga skifte ..	1	2
46	med förslag till lag om enskilda vägar på landet	1	19
49	i anl. af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utlåtandet n:o 46	1	2
51	med förslag till förordning ang. ändrad lydelse af 23 § i stadgan ang. skjutsväsendet	1	5
52	med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen ang. väghållningsbesvärets utgörande på landet	1	7

Utlåtandets n:o		Antal	Antal sidor
57	med förslag till förordning om ändrad lydelse af 3 § i förordningen ang. skogsvårdsafgifter	1	3
62	med förslag till lag ang. vissa ändringar i lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring	1	9
63	med förslag till lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet	1	7
72	med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af utlåtandet n:o 63	1	3
Summa		14	124
Lagutskottet skulle alltså enligt förslaget haft att afgifva vid 1907 års riksdag		49	653
Jordbruks- och domänutskottet			
skulle enligt förslaget hafva öfvertagit			
från statsutskottet		62	784
samt från lagutskottet		14	124
hvadan dess utlåtanden skulle hafva uppgått till		76	908